

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Podnikání a právo

Práva akcionářů v akciové společnosti
(bakalářská práce)

Autor: Jana Čížková

Vedoucí práce: JUDr. Radim Kříž

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

podpis studenta

Poděkování

V úvodu práce bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Radimu Křížovi za jeho konzultace a odborné rady. Ráda bych dále poděkovala své rodině a svým přátelům za podporu během celého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	7
2. Charakteristika akciové společnosti	9
2.1 Organizační struktura akciové společnosti	10
2.2 Akcie	10
2.3 Samostatně převoditelná práva	12
3. Základní povinnosti akcionářů	14
4. Práva spojená s účastí na řízení akciové společnosti	16
4.1 Právo na rovné zacházení	16
4.2 Právo akcionářů na přednostní upsání akcií při zvyšování základního kapitálu	16
4.3 Právo na informace a vysvětlení	18
4.4 Právo na seznámení se s obsahem účetní uzávěrky	19
5. Práva spojená s účastí na valné hromadě	21
5.1 Právo hlasovat na valné hromadě	21
5.2 Dohody o výkonu hlasovacích práv	22
5.3 Usnesení o neplatnosti rozhodnutí valné hromady	23
5.4 Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy	25
6. Práva menšinových akcionářů	27
6.1 Právo na svolání mimořádné valné hromady	27
6.2 Právo menšinových akcionářů na přezkoumání zprávy o vztazích mezi ovládanou osobou a propojenými osobami	29
6.3 Další práva minoritních akcionářů	31
6.4 Nabídka převzetí	34
7. Majetková práva	36
7.1 Právo na výplatu dividendy	36
7.2 Právo na podíl na likvidačním zůstatku	38
8. Zákon o obchodních korporacích – změny týkající se akciové společnosti	40
8.1 Charakteristika a založení akciové společnosti	40
8.2 Práva a povinnosti akcionářů	42
9. Závěr	48
10. Seznam literatury	50
Právní předpisy	51
11. Seznam příloh	52

Příloha č. 1.....	I
Příloha č. 2.....	II
Příloha č. 3.....	III
Příloha č. 4.....	IV

Seznam použitých zkratek

ObchZ	Obchodní zákoník
CenP	Cenný papír
OSŘ	Občanské soudní řízení
ZOK	Zákon o Obchodních korporacích
NOZ	Nový občanský zákoník
ČNB	Česká národní banka

1. Úvod

Současná doba dává možnost každému na seberealizaci. A to jak formou libovolné volby povolání nebo práce, tak možností svobodného podnikání. Založení vlastního podniku je snem celé řady lidí již od 90. let. Tržní hospodářství založené na konkurenci vytváří stále náročnější prostředí pro zahájení samostatného podnikání. Navíc podnikání jako takové přináší řadu rizik a povinností a ne každý má povahu stát se podnikatelem. Jak tedy podnikat a přesto nenést všechny povinnosti s ním spojené? Stát se společníkem prostřednictvím investice v již fungující nebo nově vznikající společnosti. Protože se akciové společnosti zaměřují převážně na střední až velké obchody, jsou z hlediska investování jednou z nejlepších voleb. Běžné řízení akciové společnosti je navíc od akcionářů odděleno, ti se účastní řízení společnosti jen formou hlasování o významných krocích společnosti nebo prostřednictvím osob jimi zvolených do orgánů společnosti. Podíl v akciové společnosti je určen počtem akcií vlastněných akcionářem. S rostoucím majetkem společnosti roste také podíl akcionářů. Právní úprava akciové společnosti dává značný prostor pro vytváření vlastních pravidel závazných pro společnost. Práva, která jsou akcionářům svěřena zákonem, jsou dále specifikována stanovami společnosti. Díky těmto právům, jejím případným omezením či zpřísněním má být zajištěna nejen důvěra akcionářů vůči společnosti, ale především jejich ochrana. Záměrem této práce je primárně shrnout právní úpravu základních práv akcionářů a práv spojených s účastí na řízení akciové společnosti a teoreticky odpovědět na otázku, jak velkou měrou mohou akcionáři směřování společnosti ovlivnit.

Začátek práce je věnován základním informacím o akciové společnosti a vysvětlení základních pojmů spojených s akciemi. Právě s akciemi jsou spojena práva ale také povinnosti akcionáře. Aby nebyla jednostranně shrnuta pouze práva akcionářů, je věnována jedna kapitola právě jeho povinnostem. Práva akcionářů jsou rozdělena do 4 základních skupin.

První čtyři práva, která jsou důležitá pro stanovení pozice akcionáře v akciové společnosti, jsou popsána ve 4. kapitole – Práva spojená s účastí na řízení akciové společnosti. Jedná se o práva, od kterých se odvíjí především informační zázemí, které je důležité pro rozhodování. Bez garance těchto práv, by nemělo význam účastnit se valných hromad.

Právům spojeným přímo s účastí na valné hromadě je věnována následující kapitola. Prostřednictvím valné hromady má akcionář jedinou možnost přímo zasáhnout

do řízení společnosti. Valná hromada, jako nejvyšší orgán společnosti rozhoduje o celé řadě věcí, přičemž objektivnost jejích rozhodnutí je daná většinovým rozhodováním. Žádný akcionář nemůže být nucen k rozhodnutí a jeho názor musí být brán v potaz např. formou možného návrhu či protinávrhu.

V šesté kapitole se práce zaměřuje na práva menšinových akcionářů. Těmto akcionářům je tato kapitola věnována proto, že jejich podíl ve společnosti může být mnohdy zásadní. Je jim svěřena řada práv, která nechrání pouze je ale celou společnost, např. před nečinností kontrolního orgánu. Menšinová akcionáři jsou chráněni řadou ustanovení, která je chrání před možným vytlačením ze společnosti nebo znehodnocením jejich investice.

Poslední skupinou práv, kterými se tato práce zabývá, jsou majetková práva. Tato práva jsou stěžejní pro každého akcionáře. Především právo na výplatu dividendy je zúročením investice každého akcionáře. Na druhé straně při rušení společnosti s likvidací, je určitým zadostiučiněním pro akcionáře vyplacení jeho podílu na likvidačním zůstatku. Tato práva nemohou být nijak omezena ani vyloučena stanovami společnosti. O jejich výplatě rozhodují sami akcionáři, čímž je zaručena transparentnost rozhodnutí.

Tato práva budou částečně změněna novou právní úpravou, která by měla být účinná od 1. 1. 2014. Obchodní a občanský zákoník, jak je známe, přestanou existovat a budou nahrazeny jediným novým občanským zákoníkem doplněným zákonem o obchodních korporacích. Tato nová právní úprava se dotýká i akciové společnosti a práv akcionářů. Sekundárním cílem práce proto je, zpracovat změny, které se týkají práv akcionářů.

Ve své práci vycházím především z obchodního a nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích.

2. Charakteristika akciové společnosti

Akciová společnost patří mezi obchodní společnosti. Je považována za ryze kapitálovou společnost. V obchodním zákoníku je jí věnován v druhé části díl V. (§ 154-220). Akciová společnost má právní povahu právnické osoby. Označení právní formy se může zkracovat na „akc.spol.“ či „a. s.“ (§ 154 odst. 2 ObchZ).

Akciová společnost může být založena jak za podnikatelským účelem, tak za jiným (§ 56 odst. 1 ObchZ). Předmět činnosti musí být uveden v zakladatelské smlouvě a stanovách (§ 173 odst. 1 písm. b ObchZ). Ve stanovách musí být předmět podnikání srozumitelným a určitým způsobem vymezen (např. předmět podnikání je leasing). Ke změně předmětu činnosti, jeho rozšíření nebo zúžení může dojít pouze po změně stanov. Změna stanov musí mít formu notářského zápisu. Účel založení společnosti nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí být nedovolený. Některé podnikatelské činnosti jsou vyhrazeny pouze akciovým společnostem.¹ Jedná se například o kolektivní investování, pojišťovnictví, bankovníctví nebo burzovní oblast.

*Akciové společnosti, které nejsou založeny za účelem podnikání, mohou být založeny k provozování například vědecké, osvětové, umělecké nebo společenské činnosti. Tyto činnosti, které nejsou prvoplánově založeny za účelem výděлку, nemusejí postrádat určité podnikatelské rysy.*² S tímto typem kapitálové společnosti se však v praxi setkáme jen zřídka.

Společnost se zakládá zakladatelskou smlouvou/listinou (v případě jediného zakladatele). Zakladatelská smlouva je obligatorní dokument, který musí mít formu notářského zápisu (§ 163 ObchZ). Společnost může být založena jednou nebo i více osobami, a to jak fyzickými, tak právnickými. Společnost vzniká zápisem do obchodního rejstříku. Založení akciové společnosti se liší podle toho, zda se zakládá s veřejnou nabídkou (sukcesivní založení § 164 ObchZ) nebo neveřejnou nabídkou akcií (simultánní založení § 172 ObchZ). Minimální základní kapitál je u veřejné nabídky akcií 20 milionů Kč a u neveřejné nabídky 2 miliony Kč.

¹ ŠVARC a kolektiv, *Základy obchodního práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1 str. 144

² ELIÁŠ, K., *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*, Praha: Linde Praha, 2000. 433 s. ISBN: 8072012320 str. 48

2.1 Organizační struktura akciové společnosti

Akciová společnost ze zákona vytváří statutární, nejvyšší a kontrolní orgán. Statutárním orgánem je představenstvo. Je to kolektivní orgán, který společnost reprezentuje navenek, a kterému je svěřeno obchodní vedení. Členové představenstva jsou voleni maximálně na dobu 5 let (mohou být voleni opakovaně) a musí být minimálně tři, s výjimkou akciové společnosti, která má pouze jediného akcionáře, kde může být představenstvo pouze jednočlenné.

Nejvyšším orgánem akciové společnosti je valná hromada. Valnou hromadu tvoří všichni akcionáři společnosti. Schází se minimálně jednou ročně, nejpozději však 6 měsíců od posledního dne účetního období.³ Účast není povinná. Do působnosti valné hromady patří řada úkonů, které jsou taxativně vyjmenovány v § 187 ObchZ. Jedná se například o schvalování účetní závěrky, smluv uvedených v § 67a ObchZ, výplaty dividend nebo jmenování členů představenstva (s výjimkou případů, kdy o volbě členů představenstva rozhoduje dozorčí rada) a dozorčí rady (s výjimkou volených členů dozorčí rady podle § 200 ObchZ).

Kontrolním orgánem akciové společnosti je dozorčí rada. Stejně jako u představenstva se jedná o kolektivní orgán. Zajišťuje dohled nad činností představenstva. Musí mít minimálně tři členy (celkový počet musí být dělitelný třemi), kteří jsou voleni na dobu max. 5 let (mohou být voleni i opakovaně).

Pro členy představenstva i dozorčí rady platí zákaz konkurence. Seznam činností, které nesmějí vykonávat, je taxativně vyjmenována v § 196 ObchZ. Stanovy nebo další rozhodnutí valné hromady mohou omezit další činnosti.

Tato základní organizační struktura může být modifikována zřízením speciálních orgánů (např. zvláštní výbory). K modifikaci může dojít stanovením těchto organizačních struktur ve stanovách nebo ze zákona, a to v případě rušení společnosti s likvidací, kdy dojde ke jmenování likvidátora, který přejímá některé pravomoci představenstva.

2.2 Akcie

Obchodní zákoník charakterizuje akcii jako cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet na řízení společnosti, zisku, na likvidačním zůstatku a na přednostní právo na upisování akcií při zvyšování základního kapitálu

³ DĚDIČ, J., ČECH, P., *Evropská (akciová) společnost*. 1. Vydání, Praha: Bova Polygon, 2006. 619 s. ISBN 80-7273-133-5 str. 310

(§ 155 odst. 1 ObchZ). Obchodní zákoník taxativně vyjmenovává v § 155 odst. 3 náležitosti, které musí obsahovat každá akcie.⁴

U akcie rozlišujeme podobu i formu. Akcie mohou mít listinou nebo zaknihovanou podobu. Zaknihované akcie jsou vedeny v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů. Způsob evidence zaknihovaných akcií je stanoven zákonem o podnikání na kapitálovém trhu (zákon č. 256/2004 Sb.).⁵

Akcie může mít formu podle § 156 odst. 1 ObchZ, jak na majitele (cenný papír na doručitele), tak na jméno (cenný papír na řad). Jestliže společnost vydala akcie na jméno, musí vést seznam akcionářů. Tento seznam může být nahrazen evidencí pouze u zaknihovaných cenných papírů, pokud tak stanovují stanovy.⁶ Práva spojená s akcií na jméno je oprávněna ve vztahu ke společnosti vykonávat pouze osoba uvedená v seznamu akcionářů, nestanoví-li tento zákon jinak, ledaže se prokáže, že zápis v seznamu neodpovídá skutečnosti (§ 156 odst. 3 ObchZ). Podoba i forma akcií je uvedena v zakladatelské smlouvě a ve stanovách. O podobě i formě rozhodují zakladatelé.

Přestože akcie může být společným majetkem více osob, jednat nemohou všichni, i když jsou uvedeni v seznamu akcionářů. Podle § 156 odst. 9 ObchZ může vykonávat práva spojená s akcií za spoluvlastníky pouze jeden z nich na základě dohody nebo jimi zmocněná osoba. Zemře-li akcionář, je oprávněn vykonávat práva s akcií spojená dědic, nestanoví-li tento zákon něco jiného (§ 156 odst. 10 ObchZ).

Akcie na jméno i na majitele jsou převoditelné. Stanovy mohou omezit, nikoliv však vyloučit, převoditelnost akcií na jméno. *Orgánem rozhodujícím o možnosti převodu akcií bude zpravidla představenstvo, může to však být i dozorčí rada či jiný orgán, třeba i zvláštní orgán vytvořený k tomuto účelu – takový orgán však musí být konstituován ve stanovách společnosti.*⁷

Druhy akcií

Obchodní zákoník rozlišuje dva druhy akcií – kmenové a prioritní. S kmenovými akciemi se nespojují žádná zvláštní práva ani povinnosti (§ 156 odst. 6 ObchZ).

⁴ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 102

⁵ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 103

⁶ ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S., TOMSA, M. a kolektiv., *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-685-9 str. 475

⁷ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 113

Oproti tomu s prioritními akciemi je spojeno právo na přednostní vyplacení dividendy (vyšší dividendu) nebo podílu na likvidačním zůstatku (vyšší podíl na likvidačním zůstatku). *Přes použití spojky nebo v textu zákona lze usoudit, že s toutéž akcií mohou být spojena i obě práva. Možnost výplaty dividendy z prioritních akcií omezuje pouze § 178 odst. 2 a 6 ObchZ.*⁸ Souhrn jmenovitých hodnot prioritních akcií nesmí překročit polovinu základního kapitálu společnosti.

S prioritními akciemi může být spojeno omezení hlasovacího práva, musí to být ale stanoveno ve stanovách. I přes vydání prioritních akcií, které mají vyloučeno hlasování na valné hromadě, zákon stanovuje případy, kdy je jim toto právo umožněno. Jedná se o případy, kdy se hlasuje podle druhu akcií nebo v případě, že dojde ke zpoždění výplaty prioritní dividendy nebo k rozhodnutí valné hromady o zrušení výplaty prioritní dividendy. V těchto případech mají akcionáři vlastníci tento druh akcií hlasovací právo do okamžiku, kdy valná hromada rozhodne o vyplacení prioritních dividend, popř. do momentu vyplacení dividendy (§ 159 odst. 3 ObchZ).

Omezení hlasovacích práv prioritních akcií se nijak nedotýká práva účasti na valné hromadě. Prioritní akcie musejí být označeny a musí obsahovat určení práv s nimi spojených alespoň s odkazem na stanovy.

Do konce roku 2000 navíc existovaly tzv. zaměstnanecké akcie. Po jejich zániku získaly společnosti možnost vydávat pro své zaměstnance akcie za zvýhodněných podmínek (§ 158 ObchZ). Zaměstnanci mají možnost získat akcie za nižší částku, než odpovídá emisnímu kurzu. *Souhrn částí emisního kurzu nebo kupních cen všech akcií, jež nepodléhají splacení zaměstnanci, nesmí přesáhnout 5% základního kapitálu v době, kdy se rozhoduje o upsání akcií zaměstnanci nebo o jeho prodeji zaměstnancům.*⁹ Společnost může také akcie pro zaměstnance nakoupit a rozprodat za lepších podmínek než ostatním akcionářům. Těmito akciemi mohou zaměstnanci volně disponovat.

2.3 Samostatně převoditelná práva

Převodem akcií se převádí všechna práva s ní spojená, pokud zákon nestanoví jinak. Samostatně lze převádět právo na vyplacení dividendy, přednostní právo

⁸ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 119

⁹ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 119

na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů a právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku (§ 156a ObchZ).

Samostatně převoditelné právo na výplatu dividendy lze uplatnit až ode dne, co valná hromada odhlasuje vyplacení dividendy. Před tímto dnem nelze toto právo převádět. Pokud jsou vydány kupóny, je právo na výplatu dividendy převoditelné pouze s tímto kupónem. Kupóny lze vydat před rozhodnutím valné hromady o rozdělení zisku (§ 178 odst. 12 ObchZ). *Kupóny jsou cenné papíry, kterými se uplatňuje právo na výnos z akcie, zatímního listu, dluhopisu nebo podílového listu. Lze je vydat pouze na doručitele, a to jak v zaknihované, tak v listinné podobě.*¹⁰

Po zapsání rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku lze převádět přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů. *To neplatí, jestliže se akcie upisují s rozvazovací podmínkou podle § 203 odst. 4 Obch. Z. V takovém případě je přednostní právo na upisování akcií samostatně převoditelné od rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu.*¹¹

Převoditelnost práva na podíl na likvidačním zůstatku závisí na dni, kdy dojde k rozhodnutí valné hromady o rozdělení likvidačního zůstatku. Před tímto dnem, nelze toto právo převádět.¹²

Samostatně převoditelné právo spojené s akcií se převádí smlouvou o postoupení pohledávky. Osoba, které je samostatně převoditelné právo postoupeno a chce ho uplatnit, je povinna prokázat, že osoba od které jí bylo toto právo postoupeno, byla v dané době akcionářem společnosti a byla oprávněna toto právo postoupit. Pokud tak stanoví zákon, může být právo spojené jinak s akcií od akcie odděleno a spojeno s cenným papírem vydaným k této akcií (§ 156a odst. 5 ObchZ). Tento cenný papír se označuje jako opční list.¹³ Opční list je cenný papír nesoucí právo na upsání emitovaných akcií. Lze je vydávat pouze jako cenné papíry na doručitele. Může být vydán buď v listinné, nebo zaknihované podobě.

U zaknihovaných i listinných akcií se povinně vyznačuje oddělení samostatně převoditelného práva.

¹⁰ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 122

¹¹ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 121

¹² ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kolektiv., *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-685-9 str. 487

¹³ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 122

3. Základní povinnosti akcionářů

Základní povinností akcionáře je včas splatit emisní kurs upsaných akcií při založení společnosti nebo při zvýšení základního kapitálu. Akcionář musí splatit emisní kurs do jednoho roku od zápisu společnosti do obchodního rejstříku, tedy od vzniku společnosti. Kromě splacení emisního kurzu musí být před zápisem splaceno celé emisní ážio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií. Stanovy nemohou lhůtu pro splacení emisního kurzu prodloužit ale pouze zkrátit (§ 177 odst. 1 ObchZ). Stanovy (popř. usnesení valné hromady) mohou určit, že zaměstnanci společnosti nemusí splatit celý emisní kurs nebo zaplatit plnou cenu, jestliže společnost pokryje rozdíl z vlastních zdrojů společnosti (§ 158 odst. 1 a 2 ObchZ).¹⁴ Obdobně může valná hromada v souladu se stanovami společnosti v případě kombinovaného zvýšení základního kapitálu rozhodnout, že část emisního kurzu upisovaných akcií bude kryta z vlastních zdrojů společnosti vykázaných v účetní závěrce ve vlastním kapitálu společnosti (§ 209a odst. 1 ObchZ).

Způsob a lhůta pro splacení emisního kurzu společně s určením, jakým vkladem bude emisní kurs splacen, určuje zakladatelská listina/smlouva. Způsobu a lhůtě pro splacení emisního kurzu je v obchodním zákoníku věnována řada ustanovení, např. § 59 odst. 2 ObchZ vzhledem k nepeněžitému vkladu, § 165 odst. 3 ObchZ vzhledem k veřejné nabídce akcií nebo § 204 odst. 2 ObchZ při zvýšení základního kapitálu.¹⁵ Od těchto ustanovení je možné se stanovami odchýlit pouze krácením lhůty pro splacení.

Akciové společnosti mají právo postihnout akcionáře, který je v prodlení se splacením emisního kurzu akcií nebo jeho části, a vynutit jeho splacení. Podle ustanovení § 177 odst. 2 ObchZ mohou stanovy společnosti určit výši úroku z prodlení, který je upisovatel povinen zaplatit. Jestliže stanovy výši úroku nestanovují, zákon jej stanovuje na 20 % ročně. Úrok z prodlení se vztahuje i na prodlení se splacením nepeněžitých vkladů.

Zákon stanovuje postup, na jehož základě je společnost oprávněna vymáhat splacení emisního kurzu nebo jeho splatné části, tzv. kaduční řízení (§ 177 ObchZ). Představenstvo vyzve akcionáře, aby splatil svou část do lhůty stanovené ve stanovách,

¹⁴ ČERNÁ, S., *Obchodní právo. Akciová společnost*, 1. vydání, Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1 str. 146

¹⁵ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 356

jinak ve lhůtě do 60 dnů od doručení výzvy. Po uplynutí stanovené lhůty představenstvo akcionáře vyloučí a vyzve jej, aby vrátil zatímní list v přiměřené lhůtě, kterou mu určí a jestliže tak neučiní, je zatímní list prohlášen představenstvem za neplatný. Toto rozhodnutí je uveřejněno způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a upisovatel je o tom informován písemně. Společnost může vyloučit akcionáře pouze za akcie, které plně nesplatil. Pokud má tedy upisovatel kromě zatímních listů i splacené akcie, o práva s nimi spojená nepřichází.

Kromě postupu uvedeného v § 177 ObchZ, může společnost zvolit i jiný z možných postupů – podání žaloby na splacení emisního kurzu akcií proti upisovatelům, kteří jsou v prodlení (§ 182 odst. 1 písm. d) ObchZ). Další možností je upuštění od vydání akcií při snižování základního kapitálu v rozsahu v jakém jsou upisovatelé v prodlení se splacením emisního kurzu podle § 213d ObchZ. Posledním typem sankce, je zákaz výkonu hlasovacího práva podle ustanovení § 186c odst. 2 písm. a) ObchZ.¹⁶ Uvedené postupy, kromě zákazu výkonu hlasovacího práva, nelze uplatnit všechny najednou, společnost si musí jeden z nich vybrat.

Akcionáři ze zákona vyplývá pouze povinnost splatit emisní kurs akcií. Z obecného principu soukromoprávních vztahů a dobrovolnosti účasti akcionáře v akciové společnosti pro něho ale vyplývá také povinnost loajality vůči společnosti.¹⁷

¹⁶ DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 359-360

¹⁷ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 236

4. Práva spojená s účastí na řízení akciové společnosti

4.1 Právo na rovné zacházení

Obchodní zákoník uvádí v § 155 odst. 7, že s akciemi téhož druhu jsou spojena stejná práva a že akciová společnost je povinna se všemi majiteli těchto akcií za stejných podmínek zacházet stejně. Z tohoto ustanovení vyplývá rovnost akcií, nikoliv akcionářů. Akcionáři získávají práva spojená s akciemi podílením se na základním kapitálu společnosti (§ 155 odst. 2 ObchZ). *Požadavek, že s akciemi téhož druhu musejí být spojena stejná práva, je třeba vztáhnout k právům, jež plynou z účasti v akciové společnosti, nikoliv i na dispoziční právo k akciím.*¹⁸ Rovné zacházení s akcionáři je tedy závislé na vlastnění stejného počtu, druhu, formy a podoby akcií o stejné nominální hodnotě.

Všechny orgány akciové společnosti jsou povinny respektovat právo rovnosti vůči akcionářům. V opačném případě může být jejich jednání napadeno u soudu a prohlášeno za neplatné. Jedná se např. o rozhodnutí valné hromady, které by diskriminovalo určitou skupinu akcionářů.¹⁹

4.2 Právo akcionářů na přednostní upsání akcií při zvyšování základního kapitálu

Akciová společnost má možnost navýšit svůj stávající základní kapitál. Obchodní zákoník stanovuje několik způsobů. Pro všechny způsoby platí tři základní zásady (§ 202 ObchZ):

- 1) o zvýšení základního kapitálu rozhoduje valná hromada dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů (zároveň musí mít i každý druh akcie vydávané společností dvoutřetinovou většinou hlasů) a musí o něm být pořízen notářský zápis,
- 2) pozvánka na valnou hromadu, kromě základních informací musí obsahovat informace o návrhu na zvýšení základního kapitálu (např. důvody zvýšení, jmenovitá hodnota nových akcií atd.),

¹⁸ DĚDIČ, J. a kolektiv, *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. § 93 až § 175*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 892 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1420

¹⁹ DĚDIČ, J. a kolektiv, *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. § 93 až § 175*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 892 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1421

3) zvýšení základního kapitálu je účinné až ode dne zápisu do obchodního rejstříku.

A jaké způsoby může společnost použít? Dohromady jsou čtyři. Jedná se o upsání nových akcií (§ 203 ObchZ), podmíněné zvýšení (§ 207 ObchZ), zvýšení z vlastních zdrojů společnosti (§ 208 ObchZ) nebo kombinované zvýšení základního kapitálu (§ 209a ObchZ). Protože se má práce zabývat především právy akcionářů, blíže vysvětlím pouze první způsob, se kterým je spojeno jedno ze základních práv.

Zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií je možné podle § 203 ObchZ až poté, co všichni akcionáři splatí své dosud upsané akcie (to neplatí, pokud jsou nově upsané akcie spláceny pouze nepeněžitými vklady). Po odsouhlasení návrhu na zvýšení základního kapitálu valnou hromadou, musí představenstvo do 30 dní požádat o zapsání této skutečnosti do obchodního rejstříku. Upisování nových akcií je totiž možné až po zapsání usnesení valné hromady. Způsob a postup upsání nových akcií je popsán ustanovením § 204 ObchZ. Upisují-li se akcie na zvýšení základního kapitálu peněžitými vklady, jsou upisovatelé povinni splatit nejméně 30 % jejich jmenovité hodnoty a případné emisní ážio ve lhůtě určené valnou hromadou, jinak je úpis neúčinný. Nepeněžitě vklady lze upsat, jen je-li to v zájmu společnosti. Představenstvo musí předložit valné hromadě písemnou zprávu, ve které uvede důvody upisování akcií nepeněžitými vklady a výši emisního kursu. Nepeněžitě vklady musí být splaceny před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Před zahájením upisování je představenstvo povinno informovat akcionáře na valné hromadě o jejich přednostním právu na upisování akcií. Jde především o informace důležité pro realizaci přednostního práva (místo a lhůta pro výkon přednostního práva, počet nových akcií, které lze upsat na jednu dosavadní akcii o určité jmenovité hodnotě, jmenovitou hodnotu, druh, formu, podobu a emisní kurs upisovaných akcií; § 204a odst. 2 ObchZ) Akcionář má právo upsat nové akcie v rozsahu jeho podílu na základním kapitálu (§ 204a ObchZ). Toto právo je samostatně převoditelné od okamžiku zapsání usnesení valné hromady do obchodního rejstříku.²⁰ Pro zaknihované akcie je rozhodným dnem den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé. Za standardních podmínek nesmí být toto právo nijak omezeno ani vyloučeno stanovami. Nicméně ustanovení §204a odst. 5 ObchZ říká, že usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu může ze závažných důvodů omezit nebo vyloučit

²⁰ ELIÁŠ, K., *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*, Praha: Linde Praha, 2000. 433 s. ISBN: 8072012320 str. 301

převoditelnost tohoto práva. Představenstvo musí v takovém případě předložit valné hromadě důvody k tomuto jednání. Usnesení je závazné pro všechny akcionáře stejně. Akcionář se může práva na přednostní upsání akcií zříci ještě před rozhodnutím valné hromady o zvýšení základního kapitálu.

Zvyšování základního kapitálu bez upisování nových akcií probíhá pouze s dosavadními akcionáři (§ 205 ObchZ). Akcionáři se na valné hromadě dohodnou na zvýšení základního kapitálu a na rozsahu své účasti. Tato dohoda nahrazuje listinu upisovatelů a musí mít formu notářského zápisu. Dohoda musí obsahovat prohlášení, že se akcionáři vzdávají přednostního práva na úpis akcií, určení počtu, druhu, formy, podoby a jmenovité hodnoty akcií upisovaných každým akcionářem, výši emisního kursu a lhůtu pro jeho splacení. Pokud jsou vkládány nepeněžité vklady, musí zde být též předmět vkladu a jeho ocenění na základě znaleckého posudku.

4.3 Právo na informace a vysvětlení

Každý akcionář má právo na řádné a včasné pozvání na valnou hromadu, kde mu musí být, pokud o to požádá, poskytnuto vysvětlení i náležité informace týkající se společnosti (§ 180 odst. 1 ObchZ). Pozvánka na valnou hromadu musí obsahovat program, aby se s ním mohl akcionář včas seznámit (§ 184a ObchZ). Obchodní zákoník nedovoluje zařadit na program jednání valné hromady body, které nejsou uvedeny na pozvánce, kromě případu, kdy jsou na valné hromadě přítomni všichni akcionáři a ti odhlasují začlenění bodu na program jednání.

Jestliže má být na pořadu jednání valné hromady změna stanov společnosti, musí pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání alespoň charakterizovat podstatu navrhovaných změn. Návrh změn stanov musí být akcionářům k nahlédnutí v sídle společnosti ve lhůtě stanovené pro svolání valné hromady. Akcionář má právo vyžádat si zaslání kopie návrhu stanov na svůj náklad a své nebezpečí. Na tato práva musí být akcionáři upozorněni v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání (§ 184a odst. 6 ObchZ).

Podle § 180 odst. 4 ObchZ informace obsažená ve vysvětlení musí být určitá (musí mít vypovídací hodnotu) a musí poskytovat dostatečný obraz o skutečnosti (nesmí vytvářet klamnou představu). Vysvětlení může být poskytnuto formou souhrnné odpovědi na více otázek obdobného obsahu. Doplnující vysvětlení k bodům programu může být uveřejněno na internetových stránkách společnosti, a to nejpozději v den

předcházející valné hromadě, a musí být k dispozici k nahlédnutí v místě konání valné hromady (§ 180 odst. 5 ObchZ).

Poskytnutí informace může být zcela nebo z části odmítnuto. To však pouze v případě, pokud z pečlivého podnikatelského uvážení vyplývá, že by mohlo její poskytnutí přivodit společnosti újmu. Jde o vnitřní informaci podle zvláštního právního předpisu, informace je předmětem obchodního tajemství společnosti nebo utajovanou informací podle zvláštního právního předpisu (například Zákon o cenných papírech nebo Zákon o osobních údajích). Zda jde o takovouto informaci, rozhoduje představenstvo (§ 180 odst. 4 ObchZ). Jestliže akcionář s rozhodnutím představenstva nesouhlasí, může se obrátit na dozorčí radu, která může rozhodnutí představenstva potvrdit nebo vyloučit. Pokud akcionáři není vyhověno ani rozhodnutím dozorčí rady, může akcionář podat žalobu. Soud pak rozhodne, zda je společnost povinna informaci poskytnout nebo nikoliv. Jestliže se představenstvo neúčastní valné hromady a akcionáři jsou poskytnuty informace, které mohou způsobit škodu společnosti, potom za tuto případnou škodu ručí členové představenstva společně a nerozdílně (§ 194 odst. 5 ObchZ).²¹

Jestliže představenstvo nebo dozorčí rada způsobí úmyslným protahováním rozhodnutí o poskytnutí informace zastaralost popř. bezcennost informace, může se akcionář obrátit na soud s žalobou o náhradu škody. *K rozhodnutí o návrhu podle § 180 odst. 4 ObchZ je k tomu příslušný v první instanci krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo.*²²

Kromě práva na vysvětlení, má každý akcionář právo požadovat na představenstvu, aby mu byla vydána kopie zápisu z valné hromady nebo jeho části za celou dobu existence společnosti. Pokud stanovy neříkají něco jiného, jsou akcionáři tyto kopie poskytnuty na jeho náklady a nebezpečí (§ 189 ObchZ).

4.4 Právo na seznámení se s obsahem účetní uzávěrky

Kromě výše uvedeného má akcionář právo se seznámit s obsahem řádné, mimořádné, konsolidované nebo mezitímní účetní závěrky. Přičemž akcionáři vlastníci akcie na jméno obdrží nejméně 30 dní před konáním valné hromady závěrku nebo vybrané údaje z ní a informace, kde je tato závěrka k nahlédnutí. U akcionářů vlastnicích akcie na majitele, akciová společnost uveřejní hlavní body účetní závěrky způsobem

²¹ DĚDIČ, J. a kolektiv, *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1307 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1807-1809

²² DĚDIČ; ŠTENGLOVÁ; ČECH; KRÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 304

stanoveným zákonem nebo stanovami pro svolání valné hromady, a to ve stejné lhůtě jako u akcií na jméno. Společně s hlavními body musí být také uveřejněna doba a místo, kde je účetní závěrka akcionářům k dispozici k nahlédnutí (§ 192 ObchZ).²³ V příloze č. 1 je ukázka výpisu z účetní závěrky, uveřejněné v pozvánce na valnou hromadu společnosti Telefónika Czech Republik, a.s.

²³ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y., *OBCHODNÍ ZÁKONÍK úplný text zákona S KOMENTÁŘEM podle stavu k 1. 4.2006*, Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 1554 s. ISBN 80-7201-564-8 str. 602-603

5. Práva spojená s účastí na valné hromadě

Každý akcionář má právo účastnit se valné hromady společnosti. Od toho práva se odvíjí všechna ostatní práva spojená s účastí na řízení akciové společnosti. Právo účastnit se valné hromady je nezadatelné a ani stanovy nemohou akcionáře tohoto práva zbavit, a to ani v tom případě, že je vlastníkem akcií, se kterými není spojeno hlasovací právo. Akcionář se tohoto práva nemůže vzdát, nicméně se nemusí valné hromady účastnit.

Akcionář se může valné hromady účastnit osobně nebo v zastoupení (§ 184 odst. 1 ObchZ). Plná moc pro zastupování na valné hromadě musí být písemná a musí z ní vyplývat, zda byla udělena pro zastoupení na jedné nebo více valných hromadách v určitém období. Osoba, která se prokáže výpisem z evidence investičních nástrojů nebo výpisem z evidence zaknihovaných papírů, je oprávněna akcionáře na valné hromadě zastupovat (§184 odst. 4 ObchZ). Zmocněnec musí v dostatečném předstihu oznámit zastupovanému akcionáři všechny dostupné informace, podle kterých se má rozhodnout. Dále ho musí upozornit, jestli nehrozí střed zájmů akcionáři nebo samotnému zmocněnci (§ 184 odst. 5 ObchZ).

5.1 Právo hlasovat na valné hromadě

Obchodní zákoník v § 180 odst. 1 uvádí nejdůležitější nemajetková práva akcionářů. V této kapitole se zaměřím na práva účasti na valné hromadě a hlasování na ní. Hlasovací právo se váže na akcie. *Počet hlasů spojených s akciemi neurčuje Obchodní zákoník, ale stanovy společnosti. Předpisuje však, že stanovy musí při určení počtu hlasů spojených s akcií určit tento počet tak, aby na akcie se stejnou jmenovitou hodnotou připadal stejný počet hlasů.*²⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že právo hlasovat je vyhrazeno pouze akcionářům, nikoliv dalším osobám, které se mohou valné hromady účastnit (např. členové představenstva, dozorčí rady).

Hlasovací právo nemusí být spojeno se všemi akciemi emitovanými společností. Z tohoto důvodu rozlišujeme akcie bez hlasovacího práva (viz podkapitola 2.2 Akcie) a akcie, u nichž nelze hlasovací právo vykonat.²⁵

²⁴ DĚDIČ; ŠTENGLOVÁ; ČECH; KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 239

²⁵ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-685-9 str. 475

Akcie, u nichž nelze hlasovací právo vykonávat

Jedná se o akcie, u kterých dojde k pozastavení (sistaci) hlasovacího práva akcionáři. Důvody k tomuto pozastavení jsou uvedena především v § 186c odst. 2 ObchZ, další případy jsou uvedeny v 5. bodě (viz výčet níže). Toto omezení má zajistit řádný průběh jednání valné hromady a jejího rozhodování, v případech:

- 1) kdy se rozhodnutí valné hromady akcionáře přímo týká:
 - valná hromada rozhoduje o přijetí jeho nepeněžitého vkladu. Omezení akcionářova hlasovacího práva má zajistit, že nedojde k odsouhlasení nepeněžitého vkladu, který by nebyl pro společnost přínosným;
- 2) akcionář má k dispozici takové množství hlasů, že by mohl ovlivnit rozhodnutí valné hromady ke škodě společnosti;
- 3) porušuje své povinnosti vůči společnosti, které mu ukládá zákon:
 - toto omezení má charakter sankce. Akcionáře má motivovat k řádnému a včasnému placení emisního kurzu jím upsaných akcií;
- 4) rozhoduje-li valná hromada o tom, zda jemu nebo osobě, s níž jedná ve shodě, má být prominuto splnění povinnosti anebo zda má být odvolán z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce;
- 5) v jiných případech, stanovených zákonem:
 - jedná se o řadu dalších předpisů, které omezují hlasovací právo, nichž mohou zmínit např. § 20a Zákona o bankách, § 122 odst. 4 Zákona o podnikání na kapitálovém trhu nebo v Obchodním zákoníku § 161d odst. 1.²⁶

Omezení hlasovacích práv se vztahuje i na všechny osoby jednající ve shodě s dotyčným akcionářem, kterého se omezení týká. Jinak by bylo možné účelově toto omezení obcházet. Omezení hlasovacích práv akcionářů jednajících ve shodě se nepoužije, jestliže tak jednají všichni akcionáři společnosti (§ 186c odst. 3 ObchZ).

5.2 Dohody o výkonu hlasovacích práv

Akcionáři mohou chtít znásobit své postavení ve společnosti prostřednictvím dohod učiněných před konáním valné hromady. Tyto dohody se týkají shodného hlasování o určitých bodech programu. Díky těmto dohodám mají především drobní

²⁶ DĚDIČ, J. a kolektiv, *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1307 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 2287-2295

akcionáři možnost prosadit své zájmy ve společnosti.²⁷ Obchodní zákoník vymezuje negativně platnost těchto dohod v § 186d. Neplatné jsou dohody, kterými se akcionář zavazuje:

- dodržovat při hlasování pokyny společnosti nebo některého z jejích orgánů o tom, jak má hlasovat,
- že bude hlasovat pro návrhy předkládané orgány společnosti,
- že jako protiplnění za výhody poskytnuté společnosti uplatní hlasovací právo určitým způsobem nebo že nebude hlasovat.

Druhý odstavec uvedeného paragrafu navíc říká, že ani statuty nemohou akcionáře k výše uvedenému jednání zavázat.

5.3 Usnesení o neplatnosti rozhodnutí valné hromady

Požádat soud o prohlášení neplatnosti může podle § 183 a návazně § 131 ObchZ nejen akcionář, ale i člen představenstva, dozorčí rady či likvidátor. Všichni jmenovaní mají právo domáhat se u soudu prohlášení neplatnosti rozhodnutí valné hromady, jestliže je v rozporu s právními předpisy, zakladatelskou smlouvou nebo statuty společnosti. Neplatnosti usnesení podle § 131 odst. 1 ObchZ se mohou domáhat:

- do 3 měsíců od konání valné hromady,
- nebyla-li řádně valná hromada svolána, ode dne, kdy se mohl dozvědět se o konání valné hromady,
- nejdéle však do jednoho roku od konání valné hromady.

Po marném uplynutí této lhůty právo zaniká. Jestliže je důvodem pro návrh neplatnosti tvrzené usnesení, které valná hromada nepřijala proto, že o něm nehlasovala, může být návrh podán do 3 měsíců ode dne, kdy se o tvrzení navrhovatel dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku od konání valné hromady. Stejný postup platí i v případě, že obsah tvrzeného usnesení neodpovídá tomu, které bylo přijato (§ 131 odst. 2 ObchZ). Soud neplatnost usnesení podle § 131 odst. 3 nevysloví, jestliže:

- a) došlo v důsledku porušení právních předpisů, zakladatelské smlouvy nebo stanov, k nepodstatnému porušení práv chráněných osob, nebo jestliže nemělo závažné právní důsledky. Za nepodstatné porušení práv podle § 183 odst. 2 ObchZ je považováno zejména to, že pozvánka na valnou hromadu

²⁷ NESNÍDAL, J., MAREK, K., POKORNÁ, J., POHL, T., VÍCH, J., *Lexikon- obchodní právo*, 2. rozšířené vydání, Ostrava: Sagit, 2001. 652 s ISBN 80-7208-249-3 str. 46

- nebo oznámení o konání valné hromady neobsahuje všechny náležitosti, které jsou uvedeny v § 184a odst. 3 písm. c), popř. § 202 odst. 2 písm. a) a d) ObchZ;
- b) by tím došlo k podstatnému zásahu do práv třetích osob, které byly v dobré víře,
 - c) se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady svolané v rozporu se zákonem nebo stanovami, domáhá jen osoba, která takto valnou hromadu svolala, anebo se podílela na jejím svolání anebo jestliže na valné hromadě, která byla svolána v rozporu se zákonem, byli přítomni všichni akcionáři nebo akcionáři, kteří na valné hromadě přítomní nebyli, následně projeví s usnesením souhlas.

Čtvrtý odstavec § 131 ObchZ upravuje situaci, kdy dojde v důsledku přijetí usnesení, které je v rozporu s právními předpisy, zakladatelskou smlouvou nebo stanovami, k poškození práv chráněných osob. Těmito osobami nemusí být pouze akcionáři, ale i třetí osoby, kterých se toto usnesení týká. Poškozené osoby se mohou domáhat náhrady škody na společnosti. Akcionáři navíc mohou žádat zadostiučinění za porušení základních práv akcionáře. Toto zadostiučinění, může být v penězích. Právo na zadostiučinění mají akcionáři i v případě, že soud zamítne návrh na neplatnost usnesení valné hromady z důvodů uvedených výše. Právo na přiměřené zadostiučinění musí být uplatněno do 3 měsíců ode dne usnesení valné hromady nebo od nabytí právní moci rozhodnutí soudu o zamítnutí neplatnosti usnesení.²⁸

V průběhu řízení jedná za společnost člen představenstva, jestliže se účastní řízení, jedná za společnost člen dozorčí rady. Jestliže se i on účastní řízení, rozhodne o tom, kdo bude jednat jménem společnosti, valná hromada. Neučiní-li tak do 3 měsíců od doručení návrhu společnosti, ustanoví soud společnosti opatrovníka. Výrok pravomocného rozhodnutí soudu je závazný pro každého (§ 131 odst. 6 a 7 ObchZ).

Jestliže má dojít k zastavení řízení, protože navrhovatel vzal návrh zpět nebo z důvodu jiné překážky, kterou lze vstupem nového navrhovatele odstranit, nebo jsou-li zájmy osob, které návrh nepodaly, hodny právní ochrany, soud řízení nezastaví. Na úřední desce soudu zveřejní soud, čeho se návrh týká, z jakého důvodu má být řízení zastaveno a jak odstranit překážku. Podle uvedeného usnesení odst. 10 soud na náklady navrhovatele ve zkráceném znění a způsobem stanoveným zákonem nebo stanovami pro svolání valné hromady uvede, kdy končí lhůta 3 měsíců na odstranění překážek řízení. Uplyne-li lhůta marně, soud řízení zastaví (§ 183 odst. 3 ObchZ).

²⁸ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 455-456

Neplatnost usnesení valné hromady kromě soudu přezkoumává pouze rejstříkové řízení. To rozhoduje pouze o tom, zda bude skutečnost vyplývající z usnesení valné hromady zapsána do obchodního rejstříku. Rejstříkový soud přezkoumává usnesení valné hromady v případě, že soud ještě nerozhodl, ať byl nebo nebyl podán návrh na vyslovení neplatnosti. Účelem tohoto přezkoumání je dosažení shody mezi skutečným stavem a zápisem usnesení valné hromady. To má chránit zájmy třetích osob, jež jednají v dobré víře se zapsanými údaji (§ 131 odst. 8 a 9 ObchZ).²⁹

5.4 Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy

Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy k programu jednání valné hromady uvedený na pozvánce nebo oznámení o konání valné hromady má každý akcionář, a to bez ohledu na počet nebo druh akcií. Je upraveno v § 180 odst. 6 a 7 ObchZ. Toto právo dává možnost akcionářům zvážit a získat informace s dostatečným předstihem před konáním valné hromady. Mohou se tedy objektivně rozhodnout, zda hlasovat pro původní návrh nebo pro protinávrh.

Akcionář má právo uplatňovat své návrhy k bodům programu valné hromady ještě před uveřejněním pozvánky nebo oznámení o konání valné hromady. Návrh musí být společnosti doručen nejpozději 7 dní před uveřejněním pozvánky na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání. Stanovy společnosti mohou lhůtu 7 dní zkrátit. Představenstvo poté musí návrh uveřejnit společně s oznámením o konání valné hromady nebo pozvánky. V případě, že dojde k doručení návrhu společnosti až po zveřejnění pozvánky, musejí návrhy nebo protinávrhy být doručeny v písemné podobě do společnosti, a to v případě:

- že je jejich obsah uveden v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání,
- nebo v případě, že o rozhodnutí valné hromady musí být pořízen notářský zápis.³⁰

Návrh či protinávrh musí být doručen společnosti nejdéle 5 dní před konáním valné hromady. Toto neplatí, jestliže se jedná o návrh na volbu konkrétní osoby do orgánu společnosti. Představenstvo je povinno uveřejnit protinávrhy se svým stanoviskem,

²⁹ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 457-458

³⁰ DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1809-1810

pokud je to možné, nejméně tři dny před oznámeným datem konání valné hromady. Pokud stanovy společnosti neurčují něco jiného, hlasuje se nejprve o protinávruhu.

Pokud by akcionář chtěl uplatňovat návrhy či protinávryhy již během konání valné hromady, lze je na pořad jednání zařadit, ale rozhodnou o nich lze, jen pokud se valné hromady účastní všichni akcionáři a ti s tím souhlasí (§ 185 odst. 4 ObchZ).

6. Práva menšinových akcionářů

Dříve než se začnu věnovat právům menšinových akcionářů, vysvětlím kdo je za ně považován. Obchodní zákoník pojem menšinový/minoritní akcionář nevymezuje, nicméně v § 181-182 poskytuje právní ochranu konkrétní skupině akcionářů. V této práci jsou označováni jako menšinový akcionáři. Do této skupiny řadíme akcionáře, popř. i pouze jediného akcionáře, kteří/ý splňují podmínky ustanovení § 181 odst. 1 ObchZ. Jestliže má akciová společnost základní kapitál vyšší než 100 000 000 Kč, potom aby mohl být akcionář označen za menšinového akcionáře, musí souhrnná jmenovitá hodnota jeho akcií dosahovat alespoň 3 % základního kapitálu. V případě že je základní kapitál společnosti 100 000 000 Kč a nižší, potom musí být souhrnná jmenovitá hodnota alespoň 5 % základního kapitálu. Stanovy mohou rozšířit práva daná obchodním zákoníkem.

Proč je menšinovým akcionářům věnována zvláštní právní úprava? Důvod je v zásadě jednoduchý. Na jedné straně je řada vlastníků několika kusů akcií a na straně druhé jsou akcionáři, u nichž je počet akcií výrazně větší. Z toho jasně vyplývá, že hlasovací práva se koncentrují u těch s větším počtem akcií. Problém nastane v okamžiku, kdy menšinový akcionář, ani při součtu všech svých hlasů, nedosáhnou 50 % základního kapitálu. V takovémto případě, by k prosazení vlastních zájmů stačilo získat tzv. kontrolní balík akcií v rukou jednoho resp. několika akcionářů. Práva menšinových akcionářů mají zajistit alespoň minimální možnost, pro drobné akcionáře, zasahovat do fungování společnosti.³¹

6.1 Právo na svolání mimořádné valné hromady

Za mimořádnou valnou hromadu se označuje každá valná hromada, která se koná mimo řádný termín určený stanovami. Odstavec 2 §181 ObchZ říká, že žádost, kterou akcionář představenstvu předkládá, musí obsahovat nejen požadavek, ale i popis věcí, které jsou navrhovány k projednání. To je z toho důvodu, že představenstvo musí před svoláním mimořádné valné hromady o termínu i programu řádně a včas informovat všechny akcionáře. Dále platí, že na mimořádné valné hromadě, stejně jako na té řádné, se mohou projednávat pouze ty body programu, které byly zveřejněny. Jiné záležitosti se mohou na mimořádné valné hromadě probírat pouze se souhlasem akcionářů, kteří

³¹ AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Obchodní právo*, Praha: ASPI, a.s., 2005. 1345 s. ISBN 80-86395-90-1 str. 451

požádali o její svolání. Jakmile je představenstvu žádost doručena, je představenstvo povinno svolat mimořádnou valnou hromadu tak, aby se konala do 40 dnů ode dne doručení žádosti o její svolání.

Mimořádná valná hromada se svolá obdobně jako řádná. V podstatě jediný rozdíl je ve lhůtě na zveřejnění pozvánky, u mimořádné valné hromady je to pouze 15 dní (u řádné valné hromady 30 dní). Jestliže se jedná o společnost, jejíž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobném regulovanému trhu, činí lhůta pro svolání mimořádné valné hromady 50 dní a lhůta na zveřejnění 21 dní. Představenstvo není oprávněno doplnit, měnit nebo vynechat navržené body programu mimořádné valné hromady bez souhlasu žadatelů.

V případě, že ke svolání valné hromady do 40 dní od obdržení žádosti nedoručí, může soud na žádost akcionáře či akcionářů rozhodnout o jejich zmocnění ke svolání mimořádné valné hromady a ke všem úkonům, které s ní souvisí. Soud může také, i bez návrhu, určit předsedu mimořádné valné hromady (§ 181 odst. 3 ObchZ). Pokud soud zmocní akcionáře ke svolání mimořádné valné hromady, náklady na soudní řízení i náklady na svolání a konání mimořádné valné hromady nese akciová společnost. Za splnění závazku společnosti ručí společně a nerozdílně členové představenstva, na kterých může společnost požadovat uhrazení vzniklé škody (§ 181 odst. 5 ObchZ).³²

Odstavec 4 § 181 ObchZ uvádí, že pokud soud zmocní akcionáře ke svolání mimořádné valné hromady, musí být tato skutečnost uvedena na pozvánce nebo oznámení o konání. Kromě výroku soudu musí být také uvedeno, od kdy je toto zmocnění vykonatelné. Pro zajištění mimořádné valné hromady jsou zmocnění akcionáři oprávněni vyžádat si výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů.

Mimořádnou valnou hromadu je představenstvo povinno svolat bez zbytečného odkladu nejen na žádost oprávněných akcionářů, ale také ihned poté, co zjistí, že celková ztráta společnosti zjištěná na základě kterékoliv účetní závěrky, dosáhla takové výše, že při jejím hrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu nebo že se společnost dostala do úpadku. V tomto případě navrhne valné hromadě zrušení akciové společnosti a její vstup do likvidace nebo přijetí jiného opatření (§ 193 odst. 1 ObchZ).

³² DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1816

6.2 Právo menšinových akcionářů na přezkoumání zprávy o vztazích mezi ovládanou osobou a propojenými osobami

Práva menšinových akcionářů ve faktickém koncernu

Menšinoví akcionáři mají právo požádat soud, aby jmenoval znalce pro účely přezkoumání zprávy o vztazích mezi osobami tvořícími koncern (§ 182 odst. 3 ObchZ). Zvláště se jedná o uskutečněná jednání v rámci koncernu a o opatřeních, která byla přijata v zájmu některého z jejích členů. Toto právo zaniká rok po uveřejnění oznámení o uložení této zprávy do sbírky listin. Než blíže představím toto právo, stručně vysvětlím, co to koncern vlastně je.

Obchodní zákoník upravuje v § 66a-66c podnikatelská seskupení a jednání ve shodě. Jedním z druhů podnikatelského seskupení je právě koncern. Je vymezen jako podnikatelské seskupení, kdy je jedna nebo více osob (řízená osoba) podřízených jednotnému vedení jinou osobou (řídící osoba). Řízenými osobami označuje obchodní zákoník obchodní společnosti, které si ponechávají právní samostatnost, ale řídící osoba fakticky vykonává rozhodující vliv na řízení nebo provozování společnosti (§ 66a odst. 2 ObchZ). Vztah mezi řídící a řízenou osobou ve faktickém koncernu není založen na žádné smlouvě.³³ V případě faktického koncernu, nesmí ovládající osoba uplatnit svůj vliv na prosazení uzavření ovládací smlouvy, z které může vzniknout ovládané osobě újma. To neplatí jestliže ovládající osoba újmu uhradí nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, anebo bude-li v téže době uzavřena smlouva o tom, v jaké přiměřené lhůtě a jakým způsobem bude ovládající osobou tato újma uhrazena (§ 66a odst.8 ObchZ). Statutární orgán ovládané osoby ve faktickém koncernu je povinen do 3 měsíců od skončení účetního období zpracovat písemnou zprávu o vztazích panujících mezi ovládající a ovládanou osobou a o vztazích mezi ovládanou osobou a ostatními osobami ovládanými stejnou ovládající osobou (propojené osoby).

Odstavec 12 § 66a ObchZ říká, že každý společník nebo člen ovládané osoby má právo požádat soud, aby jmenoval znalce pro účely přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami. V řízení se postupuje podle občanského soudního řízení (§ 200e OSŘ). V případě, že je jednou z propojených osob akciová společnost, mají toto

³³ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y., *OBCHODNÍ ZÁKONÍK úplný text zákona S KOMENTÁŘEM podle stavu k 1. 4.2006*, Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 1554 s. ISBN 80-7201-564-8 str. 183-183

právo její akcionáři. Žádost soudu na jmenování znalce může být podána z těchto důvodů:

- ve zprávě auditora jsou uvedeny výhrady ke zprávě statutárního orgánu koncernu (§ 66a odst. 13 ObchZ),
- stanovisku dozorčí rady nebo jiného kontrolního orgánu koncernu obsahuje výhrady ke zprávě statutárního orgánu (§ 66a odst. 13 ObchZ),
- zpráva statutárního orgánu obsahuje informaci o tom, že ovládané osobě v důsledku uzavření smlouvy nebo uskutečnění určitého opatření vznikla újma a že tato újma nebyla ovládající osobou uhrazena ani nebyla uzavřena dohoda o jejím uhrazení (§ 66a odst. 13 ObchZ),
- z jiných závažných důvodů (§ 182 odst. 3 ObchZ).

Soud jmenuje znalce podle postupu uvedeného v § 59 ObchZ. Domáhání se u soudu jmenování znalce nelze v případě, kdy ovládající osobou vůči společnosti je její jediný společník. To samé platí v případě, kdy ovládajícími osobami vůči společnosti jsou všichni její společníci, kteří jednají ve shodě (§ 66a odst. 16 ObchZ).³⁴ V příloze č. 2 je ukázka zprávy o vztazích, uveřejněné v pozvánce na valnou hromadu společnosti Telefónika Czech Republik, a.s.

Práva menšinových akcionářů ve smluvním koncernu

Jak již vyplývá z nadpisu, tento typ koncernu je založen na smluvním vztahu, konkrétně na ovládací smlouvě. Smluvními stranami jsou ovládaná osoba a osoba řídící. Ovládaná osoba se zavazuje podrobit jednotnému řízení řídící osoby (§ 190b ObchZ). Hlavní rozdíl oproti faktickému koncernu je skutečnost, že řídící osoba může udělit pokyny statutárnímu orgánu ovládané osoby, a to i takové, které nemusejí být pro ovládanou společnost výhodné, ale pro řídící osobu ano (§ 190c odst. 2 ObchZ). Řídící osoba musí nicméně podle uvedeného druhého odstavce jednat s péčí řádného hospodáře. To platí i pro osoby, které jednají jménem řídící osoby. Statutární orgán, v případě akciové společnosti představenstvo, je povinno pokyny přijmout (§ 190b ObchZ). J. Dědič dodává, že pokyny, které nejsou v souladu se zájmy řídící osoby, nesmí představenstvo přijmout.³⁵ Pokud představenstvo pokyny uposlechne

³⁴ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y., *OBCHODNÍ ZÁKONÍK úplný text zákona S KOMENTÁŘEM podle stavu k 1. 4. 2006*, Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 1554 s. ISBN 80-7201-564-8 str. 185

³⁵ DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 2345

a řídicí společnosti vznikne škoda, ručí za ní členové představenstva společně a nerozdílně (§ 190b odst. 3 ObchZ).

Obchodní zákoník upravuje u ovládací smlouvy (popř. smlouvy o převodu zisku) závazek řídicí osoby k mimo stojícím akcionářům. Na jejich žádost uzavřou písemnou smlouvu o úplatném převodu jejich akcií za cenu přiměřenou jejich hodnotě. Toto právo mimo stojících akcionářů může být časově omezeno, nesmí být ale kratší než 3 měsíce od účinnosti ovládací smlouvy (popř. smlouvy o převodu zisku). Jedná se vlastně o odškodnění (§ 190c odst. 1 ObchZ). Výše odškodnění, způsob úhrady i způsob vyplacení musí být uveden v ovládací smlouvě (popř. smlouvě o převodu zisku). Mimo stojící akcionáři mají právo domáhat se určení výše odškodnění soudem (§ 190c odst. 2 ObchZ). Odškodnění musí být vyplaceno do 1 měsíce od uzavření smlouvy o úplatném převodu jejich akcií (§ 190c odst. 1 ObchZ). První odstavec uvedeného paragrafu v poslední větě vytváří právní fikci, která v zájmu ochrany mimo stojících akcionářů, umožňuje neomezenou převoditelnost akcií, zatímních listů a obchodních podílů.³⁶

6.3 Další práva minoritních akcionářů

Níže uvedená práva jsou upravena ustanovením § 182 ObchZ a blíže rozvádějí další práva výše definovaných akcionářů.

Právo žádat představenstvo o zařazení určité záležitosti na pořad jednání valné hromady

Pokud představenstvo svolává valnou hromadu, mají oprávnění akcionáři právo požádat představenstvo o zařazení vlastního návrhu do programu jednání. Jestliže je doručen návrh na zařazení záležitosti na program jednání až po rozeslání pozvánek nebo oznámení o konání valné hromady, představenstvo zařadí tuto záležitost do programu, jen pokud splní podmínky:

- každý z doplňujících bodů programu má své odůvodnění a návrh na usnesení,
- návrh je doručen min. 20 dní před konáním valné hromady,
- doplnění programu lze uveřejnit tím samým způsobem, jakým se svolává valná hromada, a to min. 10 dní před konáním valné hromady.

³⁶ DVORÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 720-721

Pokud již není možné takovéto uveřejnění, je možné zařadit doplňující body programu na pořad jednání valné hromady jen tehdy, jsou-li přítomni všichni akcionáři a ti souhlasí se zařazením bodu do programu (§ 185 odst. 4 ObchZ).

Společnost je povinna včas uveřejnit a zařadit navrhovaný bod programu do pořadu jednání, v opačném případě odpovídá za škodu, která může vzniknout v podobě nákladů na svolání mimořádné valné hromady³⁷. V příloze č. 3 je ukázka pořadu jednání valné hromady, uveřejněného v pozvánce na valnou hromadu společnosti Telefónika Czech Republic, a.s.

Právo žádat dozorčí radu, aby přezkoumala výkon působnosti představenstva v určitých záležitostech

Dozorčí rada akciové společnosti je zřizována ze zákona pro kontrolu činnosti představenstva a podnikatelské činnosti (§ 197 odst. 1 ObchZ). Proto si v případě nečinnosti dozorčí rady mohou menšinoví akcionáři vynutit žádostí kontrolu představenstva. Dozorčí rada je po obdržení žádosti, povinna bez zbytečného odkladu tuto kontrolu provést (§ 182 odst. 1 písm. b) ObchZ).

Pokud jde o sdělení výsledků šetření, situace je poněkud nejasná. Podle výkladu J. Dědiče z ustanovení § 201 ObchZ. vyplývá, že dozorčí rada je povinna informovat o výsledcích šetření na nejbližším zasedání valné hromady a ne konkrétního akcionáře, který žádost vznesl.³⁸ S tímto tvrzením souhlasím, domnívám se, že ze zákona nic jiného nevyplývá. S tímto závěrem nesouhlasí T. Dvořák, podle kterého, zveřejněním až na zasedání valné hromady, dochází k oslabení práv menšinových akcionářů.³⁹ Menšinoví akcionáři se totiž mohou domáhat na představenstvu svolání mimořádné valné hromady, pokud by například mělo dojít ke zveřejnění výsledků šetření až za několik měsíců, což by samozřejmě znamenalo náklady na její svolání, které by musela hradit sama společnost.

³⁷ DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1822

³⁸ DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 1822

³⁹ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 234

Právo žádat dozorčí radu, aby uplatnila nárok na náhradu vzniklé škody vůči členovi představenstva

Pokud představenstvo porušuje povinnosti při výkonu své práce a způsobí tím společnosti škodu (např. zákaz konkurence, porušení mlčenlivosti) mohou menšinoví akcionáři požadovat na dozorčí radě, aby proti členům představenstva uplatnila nárok na náhradu vzniklé škody podle § 199 odst. 2 ObchZ. Jestliže dozorčí rada nevyhoví z jakéhokoli důvodu požadavku minoritních akcionářů, mohou se podle § 182 odst. 2 ObchZ obrátit sami na soud a jakožto zákonní zástupci podat žalobu jménem společnosti.⁴⁰

Právo žádat představenstvo, aby podalo žalobu na splacení emisního kursu akcií proti akcionářům, kteří jsou v prodlení s jeho splacením

Akciová minorita má dále právo požadovat, aby představenstvo podalo žalobu na akcionáře, kteří jsou v prodlení se splacením emisního kursu nebo vůči nim uplatní postup podle § 177 ObchZ. Postup kadučního řízení je popsán výše (viz kapitola 3. Základní povinnosti akcionáře). Žádost menšinových akcionářů může obsahovat doporučení, kterým z postupů se má představenstvo řídit. Žádost může obsahovat návrh, jakým způsobem má představenstvo postupovat. Zda je tento návrh pro představenstvo závazný či nikoliv je poněkud problematická otázka. T. Dvořák soudí, že ze zákona tato závaznost pro představenstvo nevyplývá. S tímto tvrzením nesouhlasí J. Dědič, který považuje návrh na zvolený postup ze strany menšinových akcionářů pro představenstvo za závazný.⁴¹

Pokud představenstvo nebo dozorčí rada nevyhoví žádosti menšinových akcionářů, mohou menšinoví akcionáři uplatňovat náhradu škody nebo splacení emisního kursu jménem společnosti sami (§ 182 odst. 2 ObchZ). Náklady v tomto případě nese společnost, která se může domáhat náhrady škody na členech představenstva nebo dozorčí rady. Jiná osoba než akcionář, který žalobu podal, nebo osoba jím zmocněná, nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

⁴⁰ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 235

⁴¹ DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7 str. 235

Právo domáhat se u soudu odvolání likvidátora

O vstupu akciové společnosti do likvidace rozhoduje valná hromada dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů (§ 186 odst. 2 ObchZ). Rozhoduje i o jmenování likvidátora. Menšinoví akcionáři mají právo se u soudu domáhat odvolání jmenovaného likvidátora a jeho nahrazení (§ 219 odst. 2 ObchZ).

Žádost musí obsahovat odůvodnění a může obsahovat i vlastní návrh likvidátora. Důvodem pro odvolání likvidátora je významné porušení jeho povinností (např. nesestaví zahajovací účetní závěrku). Krajský soud (popř. v Praze Městský soud), u kterého je společnost zapsaná do obchodního rejstříku, rozhodne o podané žádosti. K návrhu likvidátora navrženého akcionáři, soud může, ale nemusí přihlédnout. Toto právo může být omezeno stanovami.⁴²

6.4 Nabídka převzetí

Veřejný návrh smlouvy o koupi akcií

Česká legislativa poskytuje právní ochranu menšinovým akcionářům v případech, kdy dojde k zásadním změnám ve stanovách společnosti (např. mění se druh akcie z prioritních na kmenové, omezuje, popř. zpřisňuje se převoditelnost akcií na jméno atd.). Poté co valná hromada rozhodne o takovéto změně, je povinna do 30 dní učinit všem akcionářům, kteří se neúčastnili valné hromady, pro změnu nehlasovali nebo se nevzdali práva na prodej akcií, veřejný návrh smlouvy o koupi jejich akcií. Nabídka může být učiněna pouze akcionářům, kteří byli ke dni konání valné hromady jejími akcionáři. Veřejný návrh smlouvy na koupi nebo směnu účastnických cenných papírů je v obchodním zákoníku upraven v ustanovení § 183a. Minimální náležitosti, které musí veřejný návrh smlouvy obsahovat, jsou vyjmenovány ve třetím odstavci uvedeného paragrafu. Akcionářům je ze zákona zaručeno, že dostanou za své účastnické cenné papíry odpovídající protiplnění. Společnost musí jmenovat znalce, podle § 59 ObchZ, který doloží přiměřenou výši protiplnění. Návrh veřejné smlouvy je závazný minimálně 4 týdny ode dne jeho uveřejnění.

⁴² DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 2746-2747

Povinná nabídka převzetí

Zákon o nabídkách převzetí stanovuje, v jakých případech je osoba povinna učinit nabídku převzetí. Povinnou nabídku musí podle § 35 uvedeného zákona učinit osoba (tzv. povinná osoba), která získá rozhodný podíl na hlasovacích právech společnosti, do 30 dní od okamžiku, kdy k tomuto dojde. Nabídková povinnost se týká pouze společnosti, jejíž akcie jsou volně obchodovatelné na regulovaném trhu.⁴³ § 39 Zákona o nabídkách převzetí taxativně vyjmenovává, kdo ji učinit nemusí (např. dědic osoby, která nabídkovou povinnost splnila). Povinnou nabídku převzetí nelze učinit bez souhlasu ČNB s uveřejněním nabídkového dokumentu. Protiplnění může být vyplaceno jak v penězích, tak v cenných papírech (§ 42 a 43 Zákona o nabídkách převzetí). Jestliže navrhovatel smlouvy poruší povinnost učinit veřejný návrh smlouvy, mají akcionáři, kterým vzniklo právo na odkoupení účastnických cenných papírů, právo domáhat se 6 měsíců od dne prodlení navrhovatele, uzavření této smlouvy u soudu (§ 183a odst. 7 ObchZ).

Právo výkupu účastnických cenných papírů

Jestliže je většina hlasů koncentrována v rukou jednoho akcionáře, jsou ostatní akcie prakticky bezcenné a neprodejné. Obchodní zákoník definuje v § 183i tohoto akcionáře jako osobu, která vlastní ve společnosti více než 90 % všech účastnických cenných papírů nebo více než 90 % hlasovacích práv spojených s akciemi. Tato osoba v momentě, kdy dosáhne takovéto většiny, má právo požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu, která rozhodne o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů na tuto osobu. Společně se žádostí doručí hlavní akcionář zdůvodnění výše protiplnění, znalecký posudek, vyžaduje-li se, a rozhodnutí ČNB podle § 183n odst. 1 ObchZ. Představenstvo musí tuto valnou hromadu svolat do 15 dnů od doručení žádosti (§ 183j ObchZ). K přijetí usnesení valné hromady je potřebný souhlas alespoň devíti desetin hlasů všech vlastníků účastnických cenných papírů, přičemž vlastníci prioritních akcií a hlavní akcionář mají vždy právo hlasovat. Akcionáři mají právo do měsíce od uveřejnění pozvánky na valnou hromadu, dožadovat se přezkoumání výše protiplnění soudem, poté toto právo zaniká (§ 183k odst. 1 ObchZ).

⁴³ DĚDIČ; ŠTENGLOVÁ; ČECH; KRÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str. 369

7. Majetková práva

7.1 Právo na výplatu dividendy

Majetková práva patří společně s právem účastnit se valné hromady a právem na přednostní upisování akcií při zvyšování základního kapitálu k tzv. základním právům každého akcionáře. Jsou to práva, která nemohou být stanovami zrušena. Právo na výplatu dividendy je hlavním důvodem, proč se vlastně stát akcionářem. Právo na výplatu dividendy je popsáno § 178 a následujícími ObchZ. Nevyplyvá-li z ustanovení stanov ohledně prioritních akcií něco jiného, určuje se podíl akcionáře poměrem jmenovité hodnoty jeho akcií k jmenovité hodnotě akcií všech akcionářů. S prioritními akciemi, jak je již zmíněno výše, mohou stanovy spojovat přednostní právo na výplatu dividendy nebo vyšší výnos (viz kapitola 2.1 Akcie). ⁴⁴Společnost nesmí vyplácet zálohu na vyplacení dividendy. Rozhodnutí o rozdělení zisku patří do působnosti valné hromady (§ 187 odst. 1 písm. f) ObchZ). Tomuto rozhodnutí předchází řada kroků:

- 1) představenstvo sestaví účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku (§ 192 odst. 1 ObchZ),
- 2) dozorčí rada se k návrhu i účetní závěrce vyjádří (§ 198 ObchZ),
- 3) předložení návrhu i účetní závěrky valné hromadě (§ 187 odst. 1 písm. f) ObchZ),
- 4) posouzení návrhu a účetní závěrky valnou hromadou.⁴⁵

Obchodní zákoník v § 173 odst. 1 písm. i) jasně říká, že stanovy musejí určit způsob rozdělení zisku a způsob úhrady ztráty. Jakým způsobem to má být ale formulováno? Jsou dvě možnosti. Demonstrativní nebo taxativní výčet. Demonstrativní výčet může obsahovat pouze informaci, kdo bude o rozdělení zisku rozhodovat. Což osobně pokládám v souladu s názorem R. Kříže, poněkud za nedostačující, protože to snižuje transparentnost společnosti a akcionář si nemůže učinit dostatečnou představu o způsobu, jakým se dělí zisk nebo ztráta. Taxativní výčet

⁴⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Obchodní právo*, Praha: ASPI, a.s., 2005. 1345 s. ISBN 80-86395-90-1 str. 448

⁴⁵ DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 až § 220zb*, 1. vydání, Praha: POLYGON, 2002. 1312 s. ISBN 80-7273-071-1. str. 2302

naproti tomu poskytuje akcionáři jasné informace o dělení zisku popř. ztráty, což mu může usnadnit rozhodování o případném investování.⁴⁶

Investování do akciové společnosti sebou určitá rizika nese vždy. Nikdo nemůže dokonale odhadnout, jak bude společnost reagovat na hospodářskou situaci. Proto se může stát, že valná hromada, která rozhoduje o rozdělení zisku, se usnese na tom, že nebude nic vyplaceno. Valná hromada dokonce nesmí odsouhlasit vyplacení dividendy v případech uvedených v § 178 odst. 2 ObchZ. Toto ustanovení zajišťuje zachování základního kapitálu a díky tomu vytvoření záruky pro věřitele. Kromě situace, kdy společnost nedosáhne zisku a logicky nebude vyplácet podíl na zisku, může nastat i situace, kdy sice společnost zisku dosáhne, nebude ho však rozdělovat. Konkrétní nárok na výplatu dividendy akcionář získává až usnesením valné hromady o rozdělení zisku. Jedná se rozhodný den, který může být totožný se dnem konání valné hromady, která rozhodla o vyplacení, nebo může být stanoven na jiný den, nesmí ale předcházet konání valné hromady (§ 178 odst. 10 a 11 ObchZ).

Obchodní zákoník jasně stanovuje § 178 odst. 6 z jakých zdrojů, může společnost dividendy vyplatit. Může to být pouze z vlastních zdrojů společnosti. Hospodářský výsledek z účetního období vykázaného v účetní závěrce, je snížený o povinný příděl do rezervního fondu, o neuhrazené ztráty z minulých let a zvýšený o nerozdělený zisk z minulých let a fondy rozdělené ze zisku, které může společnost použít dle uvážení.

Dividenda je splatná, pokud stanovy neurčí něco jiného, do 3 měsíců od rozhodnutí valné hromady o vyplacení podílu na zisku (§ 178 odst. 7 ObchZ). Ode dne splatnosti běží čtyřletá promlčecí lhůta.

Způsob výplaty se odvíjí od podoby akcie, stanov popř. dohody s akcionářem. Jsou-li vydány akcie na jméno, je společnost povinna (pokud stanovy, nebo dohoda s akcionářem neříkají něco jiného) vyplatit dividendu na své náklady na adrese akcionáře vedeného v seznamu akcionářů k rozhodnému dni (§ 178 odst. 8 ObchZ). Pokud společnost vydala listinné akcie na majitele, je ve stanovách nebo usnesením valné hromady určeno místo výplaty. Pokud takové místo není stanoveno, je dividenda vyplacena v sídle společnosti. Místo, čas a způsob výplaty dividendy musí představenstvo stanovit a oznámit způsobem pro svolání valné hromady. Dividendy plynoucí ze zaknihovaných akcií na majitele společnost vyplatí k rozhodnému dni na adrese uvedené v evidenci zaknihovaných cenných papírů.

⁴⁶ DĚDIČ; ŠTENGLOVÁ; ČECH; KRÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2 str.71

Dividendu přijatou v dobré víře (v případě pochybností se dobrá víra předpokládá) není akcionář povinen vracet (§ 179 odst. 1 ObchZ). Pokud představenstvo vytvoří návrh na rozdělení zisku, který dozorčí rada odsouhlasí v rozporu s ustanovením § 65 a § 178 odpovídají za vzniklou škodu (v podobě vyplacených podílů na zisku) společně a nerozdílně. Odsouhlasení návrhu valnou hromadou se nebere v úvahu.

7.2 Právo na podíl na likvidačním zůstatku

Právo na podíl na likvidačním zůstatku zajišťuje akcionáři, alespoň částečné zhodnocení své investice do společnosti v případě jejího rušení. Toto právo je upraveno v ustanoveních § 74 a § 220 ObchZ. Likvidaci společnosti řídí likvidátor, který je jmenován valnou hromadou, popř. soudem. Likvidátor sepiše majetek společnosti a uspokojí všechny věřitele, přednostně zaměstnance.⁴⁷ Z tohoto důvodu zákon nedovoluje vyplácet zálohy na podíl na likvidačním zůstatku. Následně sestaví zprávu o průběhu likvidace a návrh rozdělení případného likvidačního zůstatku předloží ke schválení valné hromadě. Skutečnost, že valná hromada neodsouhlasí předložený návrh, nebrání vymazání společnosti z obchodního rejstříku. Akcionář má do 3 měsíců ode dne, kdy byl návrh odsouhlasen, právo požádat soud o přezkoumání výše svého podílu.

Podíl na likvidačním zůstatku se odvíjí od poměru odpovídajícího jmenovité hodnotě jejich akcií. U prioritních akcií může být podíl vyšší nebo může být vyplacen přednostně; variantu určují stanovy. Stanovy musí dále upravovat, jakým způsobem bude tento zůstatek vyplacen mezi majitele prioritních akcií a ostatní akcionáře. Pokud nemůže být z likvidačního zůstatku urazena jmenovitá hodnota všech akcií, dojde k jeho rozdělení na dvě části. Jedna část je rozdělena poměrem mezi prioritní akcionáře a ta druhá také poměrem mezi zbytek akcionářů. Poměr je určen hodnotou splacených akcií (§ 220 odst. 1 ObchZ).

Právo na podíl na likvidačním zůstatku je volně převoditelné a to od okamžiku schválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku. Jak dojde ke vzniku nároku na vyplacení likvidačního podílu? U listinných akcií (zatímních listů) je stačí předložit na výzvu likvidátora. Ten je musí následně zničit.⁴⁸ Pokud je akcionář nepředloží, postupuje společnost podle § 214 ObchZ. Akcionář dostane dodatečnou přiměřenou

⁴⁷ ČERNÁ, S., *Obchodní právo. Akciová společnost*, 1. vydání, Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1 str. 164

⁴⁸ ČERNÁ, S., *Obchodní právo. Akciová společnost*, 1. vydání, Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1 str. 164

lhůtu na doručení akcií (zatímních listů) a pokud ani poté nic neučiní, společnost je prohlásí za neplatné. Právo na podíl na likvidačním zůstatku ale nezaniká. Společnost může tento podíl snížit o náklady spojené s náklady na prohlášení neplatnosti jeho akcií. Pokud jde o zaknihované akcie, nárok vzniká dnem příkazu likvidátora na zrušení zaknihovaných akcií. Splatnost likvidačního podílu není obchodním zákoníkem stanovena. Likvidátor do 30 dní od ukončení likvidace podá žádost na výmaz z Obchodního rejstříku.

8. Zákon o obchodních korporacích – změny týkající se akciové společnosti

Nový občanský zákoník společně se Zákonem o obchodních korporacích přináší celou řadu změn, a to již od 1. 1. 2014. Akciové společnosti jsou věnována ustanovení § 243-551 Zákona o obchodních korporacích. V této kapitole bych se chtěla věnovat změnám, které se týkají doposud zmíněných, jak základních informací o akciové společnosti, tak především změnám, které tato nová právní úprava přináší v právech akcionářů.

8.1 Charakteristika a založení akciové společnosti

Akciová společnost je nově definována pouze jako společnost jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií, přičemž může požívat zkratku a.s. nebo akc. spol. (§ 243 ZOK).

Novinkou je, že základní kapitál (při simultánním založení společnosti), který činí v korunách 2 miliony, může být nově vyjádřen v eurech, a to ve výši 80 tisíc eur (§ 246 ZOK). Právě možnost vyjádření základního kapitálu v eurech a zakotvení této skutečnosti do českého právního řádu, Českou republiku, alespoň dle mého názoru, formálně začleňuje na úroveň ostatních členských států EU a přinejmenším signalizuje přípravu na přijetí eura. Dále dochází ke změně zakladatelského dokumentu, kdy je zakladatelská listina/smlouva nahrazena společenskou smlouvou ve formě veřejné listiny. Společnost může být i nadále založena jediným zakladatelem. V tomto případě by se společnost založila zakladatelskou listinou ve formě veřejné listiny (§ 8 ZOK).

Společnost musí i nadále vytvořit a odsouhlasit stanovy společnosti. Ty jsou doplněny oproti nynějším požadavkům o povinný údaj o určení systému vnitřní struktury a pravidly určujícími počet členů představenstva a dozorčí rady (§ 250 odst. 2 písm. f) ZOK). Toto neplatí pro společnost s jediným akcionářem. Systém vnitřní struktury rozlišuje dva typy – monistický a dualistický (§ 396 ZOK). Zvolený systém může společnost změnit změnou stanov.

V monistickém systému je vytvořena správní rada a statutární ředitel. Správní radě jsou věnována ustanovení § 457-462 ZOK. Správní rada je tvořena, pokud stanovy neříkají něco jiného třemi členy a způsob jejího svolání stanovují rovněž stanovy. Ke každému zasedání je přizván statutární ředitel. V čele správní rady stojí předseda

správní rady, který ji svolává. Předsedou správní rady může být pouze fyzická osoba. Správní rada má ve své kompetenci především základní obchodní vedení společnosti a dohled nad ním. Statutární ředitel je jmenován na základě smlouvy o funkci správní radou. Je statutárním orgánem společnosti. Může to být pouze fyzická osoba, která může být totožná s předsedou správní rady. Přísluší mu obchodní vedení společnosti (§ 463 ZOK).

Dualistický systém je tvořen představenstvem a dozorčí radou. Ustanovení ohledně představenstva jsou téměř stejná, jako jsou nyní, pouze dochází k zákonnému zkrácení funkčního období členů představenstva, a to na 1 rok. Toto období může být nicméně prodlouženo smlouvou o výkonu funkce (§ 439 ZOK). Členové dozorčí rady jsou nově podle § 448 odst. 2 ZOK voleni pouze valnou hromadou (nyní mohou některé členy za určitých podmínek volit také zaměstnanci § 200 ObchZ). Pro členy představenstva i dozorčí rady je také upraven zákaz konkurence. V případě, že člen představenstva (dozorčí rady) upozorní na skutečnost uvedenou v § 441 (§452) ZOK sám před svým jmenováním a do jednoho měsíce nepřijde ze strany zakladatelů nebo členů orgánu, kteří ho volí, nesouhlas s jeho jmenováním, platí, že pro tohoto člena není tato činnost v rozporu se zákazem konkurence. Pokud členy představenstva (dozorčí rady) volí valná hromada, je zařazeno na pořad jednání valné hromady jednání o případném nesouhlasu. Stanovy a další rozhodnutí mohou určit další omezení (§ 442 a § 452 ZOK). Nová právní úprava dále zkracuje lhůtu na jmenování nového člena představenstva nebo dozorčí rady z důvodu jeho smrti, odvolání nebo jiného ukončení jeho funkce na 2 měsíce na místo stávajících 3 měsíců.

Nejvyšším orgánem společnosti zůstává valná hromada, která musí být svolána minimálně jednou za účetní období, přičemž stanovy mohou vyžadovat svolání častější (§ 402 ZOK). Novinkou v hlasování na valné hromadě je rozhodování per rollam, pokud ho stanovy připouštějí (§ 418 a následující ZOK). Rozhodování per rollam je založeno na principu "přečti, podepiš a předej dalšímu". Je využíváno v situacích, kdy musí valná hromada projednat nějakou neodkladnou záležitost a aktuálně není reálné, že by se uskutečnilo řádné jednání (někdo fyzicky chybí, apod.). Procedurou per rollam se rozumí korespondenční hlasování jednotlivých členů - např. e-mailem.

Akcie podle nového zákona o obchodních korporacích

Definice akcie jako cenného papíru zůstává neměnná (§ 256 odst.1 ZOK). Zákon o obchodních korporacích ale zavádí nový termín, a tím je účetní hodnota akcie.

Nejedná se ale vlastně o nic jiného, než o jmenovitou hodnotu akcie, jak ji známe ze současné právní úpravy. Akcie dále musí povinně obsahovat jednoznačnou identifikaci společnosti (§ 259 odst. 1 písm. b) ZOK). Usnesení o formě, podobě a samostatně převoditelných právech zůstávají nezměněna (viz podkapitola 2.2 Akcie).

Absolutní novinkou jsou tzv. kusové akcie (§ 257 ZOK). Jedná se o akcie, vydané společností, bez jmenovité hodnoty. Představují stejné podíly na základním kapitálu společnosti. Rozhodne-li se společnost vydat kusové akcie, nemůže vydat nebo mít vydány akcie se jmenovitou hodnotou. Kusové akcie nicméně nejsou nijak převratnou novinkou, v Evropě jsou již dávno známy, např. v Německu jsou označovány jako „Stückaktien“. Účetní hodnota se zjistí podílem základního kapitálu a počtu kusových akcií. Účetní hodnota akcie je poté rovna minimální výši emisního kursu kusové akcie. Tento nový typ akcií přináší výhodu v ušetření transakčních nákladů, jak společnosti, tak akcionáři (např. při zvyšování základního kapitálu společnost ušetří, protože nebude muset vyměňovat akcie).

I nadále bude existovat možnost pro zaměstnance pořídit si akcie společnosti za zvýhodněných podmínek (§ 258 ZOK). Prioritní akcie budou, pokud stanovy nestanoví něco jiného, vydávány bez hlasovacího práva. Pokud bude potřeba hlasovat na valné hromadě podle druhu akcií, akcionáři vlastníci tento druh akcií, nabudou hlasovacího práva (§ 278 a následující ZOK). Ostatní ustanovení týkající se prioritních akcií zůstávají stejná.

8.2 Práva a povinnosti akcionářů

Povinnosti akcionářů

Co se týče povinností akcionářů, zůstávají obdobné (viz kapitola 3. Základní povinnosti akcionářů). Akcionář bude povinen splnit svou vkladovou povinnost i v budoucnu. V případě, že je akcionář v prodlení se splácením emisního kursu, musí zaplatit úrok z prodlení, který je dvojnásobkem sazby úroku z prodlení stanoveného podle § 1802 NOZ, pokud stanovy nestanoví něco jiného. Sankce, které může společnost vůči akcionáři uplatnit v případě, že je se splácením v prodlení, jsou kromě vyloučení akcionáře dále žaloba na splacení emisního kursu nebo snížení základního kapitálu.

Právo na rovné zacházení

Právo na rovné zacházení již nevyplývá z rovnosti akcií, nýbrž z nového ustanovení § 244 ZOK, které říká, že akciová společnost musí se všemi akcionáři

za stejných podmínek zacházet stejně. Pokud dojde k neodůvodněnému zvýhodnění některého akcionáře, tak se k němu nepřihlíží. Výjimku tvoří případy, kdy by na takovou skutečnost spoléhaly třetí osoby v dobré víře.

Právo akcionářů na přednostní upsání akcií při zvyšování základního kapitálu

Zákon o obchodních korporacích ponechává toto právo beze změny. I nadále není možné toto právo nijak omezit nebo vyloučit, pokud k tomu společnost nevede závažný důvod. Pokud k takovému omezení dojde, je valná hromada povinná usnesení zdůvodnit. Toto usnesení bude muset být od příštího roku uloženo do sbírky listin (§ 488 odst. 3 ZOK).

Právo na vysvětlení

Každý akcionář bude mít i nadále právo dožadovat se poskytnutí vysvětlení, které je důležité pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na pořad valné hromady (§ 357 a následující ZOK). Žádost může podat písemně, po zveřejnění pozvánky před konáním valné hromady nebo přímo během jejího konání. Stanovy mohou určit časové omezení pro přednes žádosti. Pokud se žádost o vysvětlení týká probíhající valné hromady, je akcionáři, pokud to není vzhledem ke složitosti nemožné, poskytnuto. Pokud není v možnostech valné hromady na místě toto vysvětlení poskytnout, je poskytnuto do 15 dnů od konání valné hromady. Ustanovení ohledně informací poskytnutých ve vysvětlení jsou shodná se stávající právní úpravou stejně jako důvody pro odmítnutí poskytnutí vysvětlení (viz podkapitola 4.3 Právo na informace a vysvětlení). Odmítnutí poskytnout vysvětlení je sděleno akcionáři jako součást zápisu z valné hromady. Akcionář může namítat, že podmínky pro odmítnutí nenastaly, a může požádat dozorčí radu, aby je prověřila. Ta tak musí učinit do 5 pracovních dnů od konání valné hromady. Pokud se dozorčí rada nevyjádří nebo odmítne vysvětlení poskytnout, rozhodne o dané záležitosti soud.

Právo na seznámení se s obsahem účetní závěrky

Řádná účetní závěrka se musí na valné hromadě projednat nejpozději do 6 měsíců od posledního dne předcházejícího účetního období (§ 403 odst. 1 ZOK). Každý akcionář má tedy právo se s ní seznámit. Stejně jako nyní musí představenstvo svolat valnou hromadu v případě, že zjistí, že neuhrazená ztráta společnosti dosáhla

poloviny základního kapitálu. V takovém případě navrhne zrušení společnosti s likvidací nebo přijetí jiného vhodného opatření (§ 403 odst. 2 ZOK).

Hlasovací právo

Akcionářům je nyní umožněno a i v budoucnu bude vykonávat své právo spojené s podílem na řízení společnosti na valné hromadě i mimo ni. Pokud to stanovy dovolují, může se hlasovat na valné hromadě i mimo ni pomocí technických (elektronických) zařízení (a to i korespondenční hlasování). Pouze musí být jasně prokázána identita akcionáře. Podmínky využití technického zařízení jsou stanoveny stanovami a jsou uvedeny na pozvánce na valnou hromadu (§ 184 odst. 2 ObchZ a § 398 ZOK). Akcionář může být na valné hromadě i nadále zastoupen za stávajících podmínek.

Novinkou je tzv. kumulativní hlasování (§ 354 a následující ZOK). Používá se k volbě členů orgánů společnosti. Kumulativní hlasování musí být stanovami dovoleno. Probíhá tak, že počet hlasů, jimiž akcionář nakládá na valné hromadě, se znásobí počtem volených členů do orgánu společnosti. Hlasy se zjišťují samostatně, jak pro představenstvo, tak pro dozorčí radu. Akcionář je oprávněn použít všechny hlasy nebo jejich libovolný počet jen pro určitou osobu nebo osoby. Při kumulativním hlasováním podle § 356 ZOK vyhraje osoba, která získá nejvíce hlasů, za podmínky, že hlasovala min. polovina přítomných akcionářů, kteří se započítali do kumulativního hlasování. Zápis z valné hromady musí obsahovat jmenný seznam akcionářů, kteří pro danou osobu hlasovali. Pokud je více osob se stejným počtem hlasů, hlasuje se znovu. Pokud hlasování dopadne stejně, přistoupí se k losování.

Má-li být člen orgánu zvolený tímto způsobem odvolán, musí s jeho odvoláním souhlasit většina akcionářů, kteří ho volili. To neplatí, pokud zásadně porušil svoje povinnosti. Tento způsob hlasování je podle mého názoru urychlením a zjednodušením volby členů představenstva a dozorčí rady. Pro omezení hlasovacího práva platí obdobná ustanovení jako nyní (viz podkapitola 5.2 Právo hlasovat na valné hromadě).

Usnesení o neplatnosti rozhodnutí valné hromady

Zapisovatel jednání valné hromady bude muset nově vyhotovit zápis z jednání valné hromady do 15 dnů (dnes je to 30 dní) od jejího konání. O kopii zápisu může akcionář požádat představenstvo i nadále po celou dobu existence společnosti. Zápis z valné hromady musí být podepsán zapisovatelem, předsedou valné hromady a ověřovatelem. Pokud nebude zápis z valné hromady zveřejněn na internetových

stránkách společnosti do 15 dní od konání valné hromady, je tato kopie poskytnuta akcionáři na náklady společnosti, jinak je hradí akcionář (§ 425 odst. 1 ZOK). Kromě informací ohledně společnosti a průběhu jednání musí zápis zahrnovat obsah protestu akcionáře, člena představenstva nebo dozorčí rady, který se týká usnesení valné hromady (§ 432 ZOK). Toto ustanovení je velmi důležité, protože pokud nebyl vznesen protest, nemůže se akcionář dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady (§ 424 ZOK). To samozřejmě neplatí, pokud nebyl protest zaznamenán chybou zapisovatele nebo nebylo možné v průběhu valné hromady neplatnost zjistit.

Díky tomuto ustanovení se značně sníží počet vznášených zpětných protestů, což ulehčí nejen společnosti ale i soudům. Druhý odstavec uvedeného paragrafu vytváří právní fikci, že pokud je sporné, zda byl nebo nebyl vznesen protest, předpokládá se, že vznesen byl. Lhůta na dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady je od 3 měsíců do 1 roku ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o rozhodnutí valné hromady (§ 429 odst. 1 ZOK). Poté toto právo zaniká. Následující ustanovení ZOK uvádí v druhém odstavci, že pokud akciová společnost poruší závažným způsobem práva akcionáře během svolávání valné hromady, má akcionář právo na přiměřené zadostiučinění podle ustanovení občanského zákoníku o přiznání přiměřeného zadostiučinění členovi spolku.

Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy

I nová právní úprava umožňuje akcionářům uplatňovat návrhy a protinávrhy (§ 361 a následující ZOK). Oproti stávající úpravě, však již není stanovena konkrétní lhůta, kdy má být daný návrh společnosti doručen. Zákon o obchodních korporacích pouze uvádí v přiměřené lhůtě, která se bude pohybovat v rozmezí dvou dní před konáním valné hromady po určený rozhodný den. Představenstvo je povinno uveřejnit návrh akcionáře způsobem pro svolání valné hromady. To neplatí, pokud přijde protinávrh pouhé dva dny před konáním valné hromady a již se nevyplatí je uveřejňovat, nebo pokud návrh obsahuje více než 100 slov. V případě více než 100 slovného protinávrhu ho představenstvo uveřejní společně se svým stanoviskem na internetových stránkách. Návrhy a protinávrhy mohou být podány, stejně jako je tomu nyní, i před zveřejněním pozvánky na valnou hromadu. Pokud jsou doručeny společnosti do 7 dnů před uveřejněním pozvánky, představenstvo uveřejní dané návrhy se svým stanoviskem společně s pozvánkou. Stanovy mohou lhůtu 7 dní zkrátit.

Práva kvalifikovaných akcionářů

Zákon o obchodních korporacích označuje kvalifikovanými akcionáři nejen akcionáře uvedené v obchodním zákoníku v § 181, nýbrž je rozšiřuje o akcionáře, kteří vlastní souhrnnou jmenovitou hodnotu nebo počet kusů alespoň v hodnotě 1 % základního kapitálu akciové společnosti se základním kapitálem min. 500 000 000 Kč (§ 365 ZOK). Zúžení práv kvalifikovaných akcionářů prostřednictvím stanov zákon nepřipouští. Práva kvalifikovaných akcionářů jsou v Zákoně o obchodních korporacích prakticky stejné jako doposud. Pár výjimek se však najde.

První tvoří žádost kvalifikovaných akcionářů na doplnění pořadu jednání valné hromady. Kvalifikovaní akcionáři musí žádost stejně jako nyní zdůvodnit a doručit ji společnosti. Představenstvo je však nově povinno uveřejnit doplnění programu nejpozději 5 dní přede dnem konání valné hromady (§ 369 ZOK).

Druhá změna stávající právní úpravy je u žádosti na přezkum působnosti představenstva dozorčí radou (§ 370 ZOK). Dozorčí rada jednak musí do 2 měsíců od doručení žádosti prověřit působnost představenstva a hlavně informuje písemně o výsledcích kvalifikované akcionáře. Stanovení lhůty pro prošetření a především stanovení komu se mají výsledky interpretovat, řeší dosud problematický výklad u tohoto práva.

Třetí se týká podání žaloby kvalifikovanými akcionáři (§ 371 a následující ZOK). Vznikne-li porušením péče řádného hospodáře akciové společnosti újma, může ji společnost vypořádat s povinnou osobou na základě smlouvy. Tato smlouva musí být schválena dvou třetinovou většinou hlasů na valné hromadě (§ 52 odst. 3 ZOK). Pokud se tak nestane a společnost nemá jediného akcionáře, je kvalifikovaný akcionář oprávněn podat žalobu, a to jak proti členům představenstva, členům dozorčí rady, tak proti vlivné osobě. Žaloba může být podána proti těmto osobám i poté, co již nejsou v dané pozici, ale byly v ní v době vzniku újmy. Stejně tak může podat žalobu proti akcionáři, který je v prodlení se splácením emisního kurzu. Pokud chce kvalifikovaný akcionář podat žalobu proti členovi představenstva pro porušení povinností, informuje o svém záměru dozorčí radu písemnou formou. Ta buď uplatní nárok na náhradu škody sama, nebo tak učiní akcionář. Přestane-li být akcionář, který žalobu podal, akcionářem dané společnosti, pokračuje v žalobě jeho právní nástupce, pokud mu byl jeho předchůdce znám.

Kvalifikovaní akcionáři budou moci i nadále požádat soud o změnu likvidátora společnosti.

Právo na výplatu dividendy

U práva na výplatu dividendy, můžeme očekávat změnu pouze v případě vyplácení. Lhůta pro vyplacení zůstává 3 měsíce od rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku. Ustanovení § 348 ZOK říká, že pokud stanovy neurčí něco jiného je tento podíl vyplacen v penězích, ale již ne na adresu akcionáře, nýbrž na bezhotovostní účet akcionáře uvedený v seznamu akcionářů. Bezhotovostní převod na účet akcionáře bude proveden i v případě listinných akcií (§ 349 ZOK).

Právo na podíl na likvidačním zůstatku

Zákon o obchodních korporacích upravuje právo na podíl na likvidačním zůstatku v ustanoveních § 37 a následujících. Jedná se o obdobnou úpravu, která je i nyní platná. Každý akcionář má právo na podíl na likvidačním zůstatku, který pokud společenská smlouva nestanovuje něco jiného, je vyplacena v penězích. Ani nyní není stanovena lhůta, do které má dojít k vyplacení podílu, § 38 odst. 2 ZOK pouze uvádí, že má dojít k jeho vyplacení bez zbytečného odkladu po schválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku. Toto právo zůstalo tedy prakticky nezměněno. Jedinou novinkou v likvidaci společnosti, která se ale netýká přímo práv akcionářů, je skutečnost, že je v § 93 ZOK taxativní výčet, kdy dojde ke zrušení společnosti na základě návrhu soudem. Zprávu o průběhu likvidace, návrh na rozdělení likvidačního zůstatku a účetní závěrku musí likvidátor uchovávat po dobu 10 let (§ 94 ZOK).

Nabídka převzetí

Právo na odkup účastnických cenných papírů mají akcionáři od příštího roku za obdobných podmínek jako nyní. Pokud se navrhovatel u povinného návrhu veřejné smlouvy dostane do prodlení, mají akcionáři nově právo učinit návrh smlouvy sami. Navrhovatel musí návrh přijmout do 15 dní ode dne jeho doručení, jinak se může akcionář svého práva domáhat u soudu ve lhůtě do 6 měsíců ode dne, kdy byl doručen návrh na uzavření smlouvy. Dále může požadovat uhrazení vzniklých nákladů (§ 329 ZOK).

9. Závěr

Práce shrnuje základní práva akcionářů a práva spojená s podílem na řízení akciové společnosti. V závěru práce je možné zodpovědět otázku, do jaké míry se mohou akcionáři podílet na řízení společnosti. Z hlediska stávající právní úpravy, která je daná především obchodním zákoníkem, je tato míra postačující. Akcionáři mají dostatečnou možnost hájit své zájmy a prosazovat je bez nežádoucího omezení běžného řízení společnosti představenstvem.

Tento závěr je založen na řadě argumentů. Prvním z nich je již právo na rovné zacházení se všemi akcionáři, které je odvozené od akcií. Toto právo je v podstatě nejdůležitější, protože díky němu mohou akcionáři uplatňovat např. právo na vysvětlení a informace. Vysvětlení a informace musejí být poskytnuty jak o věcech týkající se jednání valné hromady, tak i jednání představenstva během roku. Zásadní z hlediska možnosti zasáhnout do řízení společnosti je právo akcionářů na podání návrhů a protinávrhů proti bodům programu jednání valné hromady. Díky těmto právům mohou akcionáři fundovaně rozhodnout o budoucím jednání společnosti. Skutečnost, že je usnesení valné hromady v souladu se zákonem garantuje právo na podání žádosti o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady každým akcionářem.

Dalším důležitým argumentem, pro učiněný závěr, je dán pravomocemi menšinových akcionářů. Menšinovým akcionářům je v práci věnována značná část, a to především pro jejich možnost žádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady a právo zastupovat společnost před soudem v případech uvedených v práci (např. právo domáhat se náhrady škody na členu představenstva v případě nečinnosti dozorčí rady). Rozhodnutí soudu je závazné pro celou společnost i pro všechny akcionáře, proto lze říci, že práva menšinových akcionářů chrání nejen je, ale i společnost a práva ostatních akcionářů. V příloze č. 4 je ukázka části stanov vztahující se k právům akcionářů ve společnosti Telefónika Czech Republic, a.s.

Sekundárním cílem práce je srovnání práv akcionářů z hlediska obchodního zákoníku a Zákona o obchodních korporacích. Nově již nebude rovnost akcionářů vyplývat z akcií, ale ze samostatného ustanovení. Nová právní úprava řeší sporný výklad ohledně zprávy dozorčí rady o jednání členů představenstva vyžádaná kvalifikovanými akcionáři. Tato zpráva bude sdělována přímo kvalifikovaným akcionářům, kteří tak budou moci lépe uplatňovat případný postup. Z poslední kapitoly práce vyplývá, že základní práva akcionářů zůstávají bez zásadních změn. Významnou novinkou je

možnost kumulativního hlasování, které by mělo urychlit volbu členů představenstva a dozorčí rady. Obdobně je tomu s právy spojenými s podílem na řízení společnosti. Nová právní úprava platná od 1. 1. 2014 se tedy práv, o kterých práce pojednává, nijak zásadně nedotkne. Z tohoto důvodu, je možné dojít k závěru, že akcionářům zůstanou i nadále příznivé podmínky pro prosazování svých zájmů.

10. Seznam literatury

1. ŠVARC a kolektiv, *Základy obchodního práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1
2. ELIÁŠ, K., *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*, Praha: Linde Praha, 2000. 433 s. ISBN: 8072012320
3. DĚDIČ, J., ČECH, P., *Evropská (akciová) společnost*. 1. Vydání, Praha: Bova Polygon, 2006. 619 s. ISBN 80-7273-133-5
4. DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, ČECH, KŘÍŽ, *Akciová společnost*, 6. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2
5. ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S., TOMSA, M. a kolektiv., *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-685-9
6. ČERNÁ, S., *Obchodní právo. Akciová společnost*, 1. vydání, Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1
7. DVOŘÁK, T., *Akciová společnost a Evropská společnost*, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, 2005. 886 s. ISBN 978-80-7357-430-7
8. DĚDIČ, J., a kolektiv, *Obchodní zákoník. Komentář I. - IV. díl*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství POLYGON, 2002. 4000 s. ISBN 80-7273-071-1.
9. KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y., *OBCHODNÍ ZÁKONÍK úplný text zákona S KOMENTÁŘEM podle stavu k 1. 4.2006*, Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 1554 s. ISBN 80-7201-564-8
10. NESNÍDAL, J., MAREK, K., POKORNÁ, J., POHL, T., VÍCH, J., *Lexikon- obchodní právo*, 2. rozšířené vydání, Ostrava: Sagit, 2001. 652 s. ISBN 80-7208-249-3

11. AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Obchodní právo*, Praha: ASPI, a.s., 2005. 1345 s. ISBN 80-86395-90-1

Právní předpisy

Obchodní zákoník

Občanský zákoník

Zákon o cenných papírech

Nový občanský zákoník

Zákon o obchodních korporacích

11. Seznam příloh

Příloha č. 1 – hlavní údaje z účetní závěrky společnosti Telefónika Czech Republic, a.s.

Příloha č. 2 – zpráva o vztazích mezi propojenými osobami společnosti Telefónika Czech Republic, a.s.

Příloha č. 3 – pořad jednání valné hromady společnosti Telefónika Czech Republic, a.s., uveřejněný v pozvánce

Příloha č. 4 – část stanov společnosti Telefónika Czech Republic, a.s.

Přílohy čerpány z:

Telefónika Czech Republic, a.s., pozvánka na valnou hromadu; Praha. [on-line]. [cit. 2013-4-26]

URL:

http://www.telefonica.cz/_pub/2a/c0/7b/279736_650413_0_Pozvanka_VH_2012_final_final.pdf

Telefónika Czech Republic, a.s., Stanovy Telefónika O2 Czech Republic, a.s.; Praha. [on-line]. [cit. 2013-4-26]

URL: http://www.o2.cz/file_sup/262995/Stany_2005_MU_cj.pdf

Příloha č. 1

Hlavní údaje konsolidované účetní závěrky společnosti Telefónica Czech Republic, a.s. za rok 2011 sestavené v souladu s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví (v mil. Kč):

Dlouhodobá aktiva	73 100	Vlastní kapitál	69 097
Běžná aktiva	15 881	Dlouhodobé závazky	3 870
Dlouhodobá aktiva určená k prodeji	1	Běžné závazky	16 015
Aktiva celkem	88 982	Vlastní kapitál a závazky celkem	88 982

Výnosy a ostatní zisky*)	52 875
Náklady a ostatní ztráty**)	-42 736
Finanční výsledek hospodaření	-131
Výsledek hospodaření před zdaněním	10 008

*) mimo finančních výnosů a zisků

**) vč. odpisů hmotných a nehmotných aktiv, snížení hodnoty aktiv a aktivace dlouhodobého majetku;

mimo finančních nákladů a ztrát a daně z příjmu

Hlavní údaje účetní závěrky společnosti Telefónica Czech Republic, a.s. za rok 2011 sestavené v souladu s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví (v mil. Kč):

Dlouhodobá aktiva	75 662	Vlastní kapitál	72 392
Běžná aktiva	15 454	Dlouhodobé závazky	3 848
Dlouhodobá aktiva určená k prodeji	1	Běžné závazky	14 877
Aktiva celkem	91 117	Vlastní kapitál a závazky celkem	91 117

Výnosy a ostatní zisky*)	49 351
Náklady a ostatní ztráty**)	-39 571
Finanční výsledek hospodaření	-118
Výsledek hospodaření před zdaněním	9 662

*) mimo finančních výnosů a zisků

**) vč. odpisů hmotných a nehmotných aktiv, snížení hodnoty aktiv a aktivace dlouhodobého majetku;

mimo finančních nákladů a ztrát a daně z příjmu

Příloha č. 2

Hlavní údaje ze zprávy společnosti jakožto ovládané osoby o vztazích mezi propojenými osobami:

Ovládané osobě nevznikla v účetním období roku 2011 žádná újma

- v souvislosti se smlouvami a dohodami uzavřenými v roce 2011 mezi ovládanou osobou a ovládajícími nebo dalšími propojenými osobami, na základě kterých byla poskytována plnění a protiplnění, nebo
- v souvislosti s poskytováním plnění a protiplnění v roce 2011 na základě platných a účinných smluv a dohod uzavřených mezi ovládanou osobou a ovládajícími nebo dalšími propojenými osobami před 1. lednem 2011.

V účetním období roku 2011 dále

- nebyly učiněny mezi ovládanou osobou a ovládajícími nebo dalšími propojenými osobami žádné právní úkony v zájmu nebo na popud těchto ovládajících nebo dalších propojených osob, a
- nebyla ovládanou osobou přijata nebo uskutečněna žádná opatření v zájmu nebo na popud ovládajících nebo dalších propojených osob, z nichž by vznikla jakákoliv újma nebo prospěch, výhoda či nevýhoda

Příloha č. 3

POZVÁNKA NA VALNOU HROMADU

Představenstvo akciové společnosti Telefónica Czech Republic, a.s.,
se sídlem Praha 4, Za Brumlovkou 266/2, PSČ 140 22, IČO 60193336, zapsané v obchodním rejstříku
vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, vložka 2322, svolává

ŘÁDNOU VALNOU HROMADU

**na 19. dubna 2012 od 14:00 hodin
do hotelu Hilton Prague, Pobřežní 1, 186 00 Praha 8**

Pořad jednání řádné valné hromady

1. Zahájení
2. Schválení jednacího řádu valné hromady, volba předsedy valné hromady, zapisovatele, ověřovatelů zápisu a osob pověřených sčítáním hlasů
3. Zpráva představenstva o podnikatelské činnosti společnosti a stavu jejího majetku jako součást výroční zprávy společnosti za rok 2011, souhrnná vysvětlující zpráva týkající se některých záležitostí uváděných ve výroční zprávě společnosti za rok 2011
4. Seznámení s výsledky kontrolní činnosti dozorčí rady společnosti, včetně informace o přezkoumání zprávy vztazích mezi propojenými osobami
5. Schválení účetních závěrek společnosti za rok 2011
6. Rozhodnutí o rozdělení zisku společnosti za rok 2011 a nerozdělených zisků společnosti z minulých let, případně dalších disponibilních vlastních zdrojů společnosti, a stanovení tantiém za rok 2011
7. Rozhodnutí o změně stanov společnosti
8. Určení auditora k provedení povinného auditu společnosti pro rok 2012
9. Rozhodnutí o snížení základního kapitálu
10. Rozhodnutí o nabytí vlastních akcií společnosti
11. Souhlas ke vkladu části podniku do dceřiné společnosti Internethome, s.r.o.
12. Odvolání členů dozorčí rady s výjimkou členů dozorčí rady volených zaměstnanci podle ustanovení § 200 obchodního zákoníku
13. Volba členů dozorčí rady společnosti
14. Schválení smluv o výkonu funkce členů dozorčí rady společnosti
15. Odvolání členů výboru pro audit
16. Volba členů a náhradních členů výboru pro audit
17. Schválení smluv o výkonu funkce členů výboru pro audit
18. Závěr

Příloha č. 4

Cl. 5

Akcionáři společnosti

1. Práva a povinnosti akcionáře stanoví právní předpisy a tyto stanovy. Akcionářem společnosti může být tuzemská i zahraniční právnická nebo fyzická osoba.
2. Akcionář je v souladu s obchodním zákoníkem oprávněn účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, má právo požadovat a dostat na ní vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, popř. jí ovládaných osob, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protinávrhy. Poskytování vysvětlení Akcionáři se řídí především ustanovením § 180 odst. 4 obchodního zákoníku.
3. Akcionář má právo na podíl ze zisku společnosti (dividendu), který valná hromada podle výsledku hospodaření schválila k rozdělení. Tento podíl se určuje poměrem jmenovité hodnoty akcií akcionáře ke jmenovité hodnotě akcií všech akcionářů. Akcionář není povinen vrátit společnosti dividendu přijatou v dobré víře.
- 6) Po dobu trvání společnosti, ani v případě jejího zrušení není akcionář oprávněn požadovat vrácení svého vkladu. Za vrácení vkladu se nepovažuje plnění poskytnuté:
 - a) v důsledku snížení základního kapitálu,
 - b) při odkoupení jeho akcií společností, jsou-li splněny zákonem stanovené podmínky,
 - d) při vrácení zatímního listu nebo jeho prohlášení za neplatný,
 - e) při rozdělování podílu na likvidačním zůstatku.
- 7) při likvidaci společnosti má akcionář právo na podíl na likvidačním zůstatku. Tento podíl se určuje stejně jako podíl na zisku podle odst. 3, s tím, že se dále postupuje podle ustanovení § 220 obchodního zákoníku.
- 8) Akcionář je povinen vykonávat svá práva ve vztahu ke společnosti odpovědně, zejména tak, aby nedocházelo k neoprávněným zásahům do práv a právem chráněných zájmu s ohledem na oprávněné zájmy společnosti a ostatních akcionářů, které mu jsou nebo mohou a mají být známy.
- 9) Společnost je povinna vystupovat vůči všem akcionářům čestně a spravedlivě, zacházet za stejných podmínek se všemi Akcionáři stejně a umožnit všem akcionářům rovné uplatnění jejich práv. Společnost je povinna vystupovat vůči všem akcionářům odpovědně, zejména tak, aby nedocházelo k neoprávněným zásahům do práv a právem chráněných zájmu akcionářů, které společnosti jsou nebo mohou a mají být známy.